

LEVÉLTÁR

A RIMASZOMBATI
EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIMUM

XXXVI-ik

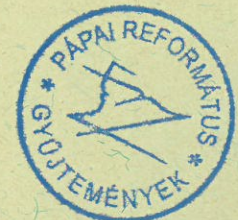
ÉRTESITŐJE

az 1888/9-iki tanévről.

KÖZLI:

ZACHAR GUSZTÁV

e. i. igazgató.

RIMASZOMBAT,
NYOMATOTT RÁBELY MIKÓSNÁL.

1889.

A RIMASZOMBATI
EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIUM

XXXVI-ik

ÉRTESITŐJE

az 1888/9-iki tanévről.

KÖZLI:

ZACHAR GUSZTÁV

e. i. igazgató.

RIMASZOMBAT,
NYOMATOTT RÁBELY MIKLÓSNÁL.

1889.

Párhuzamos vonások a magyar és a nagy francia forradalomban.

(Felolvastatott a „Tompá-kör“ márczius 15-iki ünnepi ülésén.)

Örökérvényű természeti törvény, hogy minden hatás visszahatást kelt. Áll ez az erkölcsi világra nézve is. Valamint a természeti erők egymásra hatása hozza létre a nagy mindenség életműködését, mely, ha az erők egyensúlya felbomlik, pusztító kitérésekben, viharokban nyilvánul: úgy az emberi nem sorsát az erkölcsi törvények egymásra hatása szabja meg, melyek egyensúlyának felbomlása szintén kitéréseket: a háborukat és forradalmakat idézi elő.

E kitérések nem csupán pusztítanak és rombolnak; van jótékony hatásuk is. A természet viharai átalakítják, termékenyítik az anyaföldet s tisztítják a levegőt; a népek küzdelmei és forradalmi fejlesztik az emberi szellemvilágot, új eszméket teremtenek, ez által új életnek, új fejlődésnek vetik meg alapját.

Ily korszakalkotó esemény történelmünkben az 1848-iki forradalom és abban ama kiemelkedő nap, melynek ma 41-ik évfordulóját ünnepeljük, ama vértelen forradalom napja, melynek egész lefolyása — büszkén mondhatjuk — magasan felette áll más nemzetek hasonló eseményeinek: a márczius 15-ike.

Ily nagyszerű kitérést látunk, ha még messzebbre visszatekintünk a múltba, az épen száz év előtt kitört nagy francia forradalomban, az egész emberiség eddigi történelmének legnagyobb forradalmában. Ez korunk fő eszméinek megteremtője, s ez által azon közös forrás, melynek az utánna következett forradalmak többé-kevésbé mind kifolyásai, mert a mozgató eszméket legnagyobb részét abból merítették.

Azt hiszem tehát, nemesak alkalmoszerű, hanem érdekes, sőt tanulságos is, ha e két nagyszerű drámát egymás mellé állítva, megkíséreljük összehasonlítani és vizsgáljuk, hogy a közös törekvés

a szabadság után, melyért oly hön sóvárgott mindkét nemzet, a különböző viszonyok közt hogyan nyilvánult s mily eredményre vezetett?

Különösen hangsúlyoznom kell a különböző viszonyokat.

Franciaország önálló, hatalmas, nagy állam, egy nyelv s vallással, nemzeti dinasztiaival; azonban alkotmányával a nagy forradalom előtt nem birt.

Hazánk is önálló, de jóval kisebb, több nyelvű s vallásu ország; volt ugyan ősi alkotmánya, de 1526 óta az uralkodó személye által Ausztriával kapcsolatba jutván, ennek érdekei szerint kormányozták, sőt folytonos volt a törekvés, hogy alkotmányától megfosszák.

Ime a fő különbségek politikai tekintetben. De hát még a két nép jelleme? Mély hazaszeretet jellemzi ugyan mindkettőt, de míg a francia élénk, gyors, szenvedélyes, dicsvágyó, a magyarban több a nyugodt komolyság, higgadt megfontolás. Általában a francia inkább forradalmi jellemű, mint a magyar.

Csak természetes tehát, hogy a két nép forradalmában is óriási különbségeket találunk. Mindamellet látunk hasonló vonásokat is pl. a kitörés okaiban, a mozgató eszmékben, a reakcióban, az uralkodóház letételében. Meg kell még jegyeznem, hogy jól tudom, hogy minden hasonlat sántít s mint a természet két falevelet, úgy a történelem két oly eseményt, mely teljesen megegyezik, nem képes felmutatni: csakis nagyban és egészben véve lehet tehát itt is hasonló vonásokról szólni. De lássuk közelebbről:

A forradalom előtti francia történelmet lehető legrövidebben, de találóan így jellemzi a forradalom egyik éles elméjű bírálója, Quinet Edgár: „Jeanne d'Arc nagyszerű korszaka, itt-ott egy-egy dicsőség, pár különálló nagyobb alak óriási távolban, Marcel István, Coligny, l' Hôpital, nem elégséges, hogy 13 századot betöltsön. És e hosszú idő alatt csak egy főszemély, az önkény az, mely fennáll, s mely mindent betölt.“¹⁾ Majd hozzá adja, hogy Európa több népei közül „az angolok birták nagy alkotmánylevelöket; a spanyolok corteseiket; az olaszok köztársaságaikat; a belgák községeiket; Németalföld az ország rendeit; a németek reformjukat; a svajceziak szabad cantonjaikat. A francziákra hagyományul csak az önkény maradt.“²⁾ Ha ez önkényhez hozzá vesszük XVI. Lajos kormányának pénzügyi zavarait és gyengeségét, a XVIII. század

¹⁾ Quinet Edgar. A forradalom. Ford gr. Károlyi Tibor. Pest, 1871. I. köt. 6. lap. — ²⁾ U. o. I. 8.

bölcsészeinek hatását szabadelvű tanaikkal, végre a nép nagy elszegényedését és nyomorát, a mi az elégtelenségnek mindenkor legfőbb forrása, csodálhatjuk-e, hogy a forradalom nem maradt el, s hogy az épen Franciaországban tört ki?!

Az 1789-iki alkotmányozó nemzetgyűlés egybehívásakor a nemzet már határozottan, bár rendszertelenül adja elő kívánatait a követi utasításokban, különösen a harmadik rend. Pl. „Töröltessék el a hüberiség! Romboltassék le a Bastille! A sajtó legyen szabad! Ha mi emberek vagyunk, védjenek a törvények bennünket is!“³⁾ Sőt a nemesség és papság utasításaiban is megtalálhatók a polgári reform újabb elvei, a nemesség csak megkülömböztető előjogait kívánta megtartani;⁴⁾ a papság részéről pedig a vallási türelmetlenség zavarja az öszhangot.⁵⁾

Mit mondhatunk ezzel szemben hazánk állapotáról a forradalom előtt?

Említém már, hogy, bár ősi alkotmánya volt, 1526 óta folyton annak elvesztése fenyegette, a mi ellen újabb és újabb biztosítékokra volt szükség. Ez tölti be a három század történelmét. Helyzetünk tehát annyival jobb a francziákénál, hogy volt alkotmányunk, melynek megtartásáért legalább küzdhattünk.

De ha azt tekintjük, hogy alkotmányunk csak a kiváltságosoknak adott jogokat s a népnek csak a terhet juttatá: vajjon megnyugodhatott-e ebben a nemzet, különösen a mióta a francia forradalom eszméi hozzánk is eljutottak? Így 1825 óta mindinkább erősült a vágy, hogy egyrészt az általános emberi és polgári jogok, másrészt az Ausztriától való függetlenség alapjára fektessük alkotmányunkat. A haladás és reformok vágya általános lett, csak azok minősége s alkalmazásuk módjára nézve volt nagy a véleménykülönbség a pártok között.

Ily előzmények alapján következik be a kitörés. De míg ez Franciaországban egész önállóan, saját belső ereje által történik, nálunk a szintén francia februári forradalom azon külső körülmény, mely előmozdítja a forradalom kitörését.

A kitörést mindkét helyen erős viták előzik meg az országos rendek tanácskozásaiban. A francia nemzetgyűlésben a harmadik rend követői folytatnak erős küzdelmet a kormány s a kiváltságos rendek ellen követi méltóságuk elismertetése érdekében; nálunk a szabadelvű ellenzék követeli a törvénytelenségek orvoslását, főleg az adminisztratori kérdésben. Majd amott a harmadik rend jun. 22-iki

³⁾ U. o. I. 28. — ⁴⁾ U. o. I. 30. — ⁵⁾ U. o. I. 34. I.

esküje a lapdaházban, mely szerint addig szét nem oszol, míg az országnak alkotmányt nem ad, és másnap érélyes, szinte forradalmi felelete, melyet a királyi ülés után a főudvarmesternek ad, midőn szétoszlásra szólítja fel; nálunk Kossuth márcz. 3-iki beszéde, melyben a független, felelős magyar miniszteriumot és Ausztria számára is alkotmányt sürget: ezek ama nagyszerű jelenetek, melyek csakhamar izgalomba hozzák a kedélyeket s előidézik az utczai mozgalmakat.

Franciaországban jul. 14-ike, azaz a Bastille bevétele az, a mi nálunk a márczius 15-ike. Külső lefolyásukat tekintve, nagy a különbség köztük. A Bastille bevétele a nép műve, melyet fosztogatások kísérek s véres bosszúval végződik, márczius 15-ike intelligens ifjuság tüntetése példás rendben, melyet lelkes ünnepélylyel fejez be. De az eszmei eredmény ugyanaz: a gondolat szabadság deklarálása. „A Bastille nem a nép számára készült, az íróknak fentartott fogság volt az, tehát az ész börtöne. A párisi mozgalom első munkája e börtön feldulása vagyis a gondolat felszabadítása volt. — — E percztől kezdve az ész szabaddá lett. Minden gondolkodó érzi, hogy ott érette is küzdtek. Európa szívére ez nyerte meg a forradalomnak“, ⁶⁾ mondja Quinet.

Vajjon a mi márcz. 15-éneknek, midőn az írók maguk nyomtatják ki a felszabadított sajtón a „Talpra magyart“ és az ismeretes kiáltványt: „Mit kíván a magyar nemzet?“ s kiszabadítják a sajtóvétség miatt bebörtönzött Táncsics Mihályt, nem-e szintén a gondolat, az ész felszabadítása az első eredménye?! Ime látjuk, hogy mindkét forradalom első utczai mozgalmá ugyanazon eszmeért küzd és emeli diadalra!

Azonban Franciaországban ettől fogva egyre nagyobb mérvet öltének az utczai mozgalmak s egyre nagyobb befolyást gyakorolnak ugy a törvényhozásra, mint a kormányra és az uralkodóház sorsára. E tekintetben lényegesen különbözik tőle a magyar forradalom, mely a rémes jelenetekben, — örömmel mondhatjuk — sokkal szegényebb. A francia alkotmányozó gyűlés ily zavargások között több mint 2 éven át folytatja munkáját, míg az alkotmányt elkészíti; nálunk nem is egész hónap alatt készül az el. Igaz, hogy amott egészen új alkotmány kidolgozásáról van szó, míg nálunk csak a reform a feladat s ez is magán viseli a sietség nyomait. A főeszmék azonban, melyek a két törvényhozást foglalkoztatják, ugyanazok. A jogegyenlőség s politikai szabadság, a mit megvalósítani kívánnak.

⁶⁾ U. o. I. 59.

A mi a jogegyenlőség kivívását illeti, mindkét részről látjuk, bár a körülmények hatása alatt, a kiváltságos osztályok lemondását szabadalmaikról. E tekintetben a versaillesi aug. 4. és 5-ike közti éji üléssel méltán párhuzamba állithatjuk a pozsonyi márcz. 18-ikét. A főbb törvények, melyek a kiváltságok s szabadalmak válaszfalát lerombolják: a jobbágyság eltörlése, a földesuri jogok megváltása, az uriszékek megszüntetése, a papi tized megváltása, a közteherviselés, egyenlő hivatalképesség, törvényelőtti egyenlőség, majd a czimek, czimerek, elsőszülöttségi jog eltörlése. Nagyonbár ezeket mondják ki a mi 48-iki törvényeink is. Ime, 59 év az időkülömbőség, a mennyivel Franciaország e téren bennünket megelőzött!

De míg a jogegyenlőség eszméjéről azt mondhatjuk, hogy annak megoldása mindkét helyen sikerült, a politikai szabadság kérdéséről ez nem mondható, sőt ez ama nagy nehézség, mely mindkét helyen a későbbi bonyodalmak okozója lön. Franciaországban a király korlátlan hatalmával jött ez összeütközésbe, nálunk pedig ama központosítással, mely idők folyamán alkotmányunk alaptörvényeinek sérelmével kifejlődött.

A francia alkotmányozó gyűlés is, bár egy része már ekkor a köztársaság mellett nyilatkozott, a királyság számára készítette alkotmányát, mint a mi utolsó pozsonyi országgyűlésünk, de a király jogait nagyon megszorította. A törvényhozást illetőleg az egy kamara-rendszert fogadta el, mivel teljesen eltörülvén a kiváltságokat, a felső házat feleslegesnek találta. A törvényhozó kamarát a királylyal egyenrangunak nyilvánította s kezdeményező joggal ruházta fel, a királynak pedig csak ideiglenes veto-jogot tartott fenn. Kimondta, hogy a képviselők miniszterséget nem vállalhatnak, mi által megnehezítette a király és törvényhozó testület között a közlekedést. A közigazgatást teljesen átalakította s önkormányzati alapra fektette. Új törvénykezést állított fel, mely szerint, a bírák a nép által választandók. E mellett az egyháznak is új szervezetet adott, melylyel azonban, épen a szabadság nevében, önmaga sértette meg a vallás-szabadság eszméjét.

Általában véve elmondhatjuk ez alkotmányról Quinet-vel, hogy „sem ez nem volt XVI. Lajoshoz, sem ő az alkotmányhoz illő. Ő volt az egyedüli ember a földön, ki azt el nem fogadhatta. Nagyon is sok volt abban köztársasági egy királyságnak, és nagyon is sok királysági egy köztársaságnak.“ ⁷⁾

⁷⁾ U. o. I. 185. l.

S XVI. Lajos mégis kénytelen ez alkotmányt elfogadni s szentesíteni. Nem kerülheti el sorsát, a megaláztatások hosszú sorát egész a vérpadig. Az ősök bűneiért neki kell lakolnia. Küzd végezte ellen, a mennyire küzdeni képes, de hasztalan. — Sógora III. Lipót császár segélyével kívánja magát megmenteni s a forradalmat leverni. E czélból köti vele az 1791. május 20-iki mantuai titkos egyességet, e czélból kísérti meg a szökést, de siker nélkül. Az ürmő poharát fenéig ki kell ürítenie. Az alkotmányozó gyűlés bezárással 1791. szept. 14-én annak színe előtt ünnepélyesen kell letennie az esküt az új alkotmány megtartására. S ekkor, legalább látszólag, de így is csak rövid időre, király és nemzet még egyszer kibékülnek.

Egészen más a képe ama küzdelemnek, mely nálunk folyt a nemzet politikai jogaiért. Már láttuk, hogy nálunk nem új alkotmány, új jogok szerzéséről, csak az elveszettnek visszaszerzéséről és megfelelő biztosításáról volt szó. A nemzet független, felelős magyar miniszterium felállítása által remélte és ohajtotta ezt megvalósítani. De így összettközésbe jutván az idők folytán kifejlett, bár alkotmányunkat sértő birodalmi központosítással, ez volt ama nagy akadály, melyet le kellett győznie. Az udvar attól félt, hogy a nemzet e kívánatának megadása által el fogja veszteni Magyarországot. Ezt bizonyítják Lajos főherczeg azon szavai, melyeket István főherczeg nádorhoz, ki ahhoz állását kötötte, a márcz. 17-iki udvari konferencián intézett: „Neked fogjuk köszönni, ha Magyarországot elvesztjük.“ És bár e konferencia a forradalmi események hatása alatt ajánlotta is a királynak a kívánat megadását, ezt oly záradékkal tette, hogy utóbb minden alkalmat fel kell használni az engedmények visszavételére. És ez volt hazánkra nézve a legnagyobb veszedelem, mert az udvarnak e titkos szándéka volt a további bonyodalom egyik főoka. Mindjárt az új magyar miniszteriumról szóló törvény szentesítése alkalmával megkísérlették visszavonni az engedmény legfontosabb részét, a pénz- és hadügyet illetőleg.

De a már kinevezett új miniszterek közbenjárásának még ekkor sikerült e nehézséget eloszlatni. V. Ferdinánd a 48-iki reformtörvényeket szentesítette s a nemzet általános öröme közt személyesen zárta be utolsó rendi gyűlésünket. Mint a francia forradalomban 1791. szept. 14-e, úgy nálunk 1848. ápril 11-ike a jobb jövő reményének napja volt.

Fájdalom, e remény sem itt, sem amott nem teljesült. Az ellentét az udvar és nemzet közt itt is, ott is, már oly nagy volt

és még folyton növekedett, annyira, hogy azt kiegyenlíteni többé nem lehetett. Ki kellett törni a teljes szakadásnak.

XVI. Lajos, bár kényszerhelyzetében elfogadta az alkotmányt, nem hagyott fel a törekvéssel, hogy régi hatalmát visszaszerezze. Folyton a külső segélyt várja, különösen, mióta értesült II. Lipótnak, II. Frigyes Vilmos porosz királylyal kötött pilniczi szövetségéről. E mellett összeköttetésben áll a kiváltságaik s czimeik megfosztása miatt kivándorolt főnemeseikkel, kik szintén külső segéllyel kívántak betörni. E törekvések, nem maradván titokban, csak fokozzák az izgalmakat s az ellentétet a király és az 1791. október 1-én összejött törvényhozó gyűlés közt. Ebben a királyi párt különben is nagyon csekély, a tulnyomó többség a köztársaság híve. A legkiválóbbak a girondisták, kik oly köztársaságot kívánnak, melyben az értelmiség s műveltség birjanak döntő befolyással, míg a túlzó jakobinusok eszménye a legszélesebb jogkörű demokracia volt.

A király igyekszik alkotmányos jogát fenntartani, midőn megtagadja a kivándorlottak s az esküt megtagadó papok ellen hozott határozatok szentesítését, de végre kénytelen girondista ministeriumot fogadni el, mely II. Lipót ultimatumával szemben megindítja a háborút. Ezt a törvényhozó gyűlés nagy többséggel mondá ki, csupán Robespierre s hívei ellenezték, attól tartván, hogy ez által egy diadalmas hadvezér saját hatalmát alapíthatja meg a köztársaság romjain. Véleményét a következmények csakugyan igazolták. De a nemzet nagy lelkesedéssel sietett a harcba s mindenfelől önkéntes adományok folytak be a hadi czélokra. Megkezdődött ezzel amaz óriási háború, mely szinte negyedszázadon át egész Európát elborítja.

E közben a belügyek is folyton bolonyodnak. A girondista ministerium önmagában meghasonlik s királypárti ministeriumnak ad helyet. De valósággal a hatalmat mindinkább a jakobinusok ragadják magukhoz. Az utcái mozgalmak ismét nagyobb mérveket öltenek s jun. 20-án a tömeg előbb a törvényhozó gyűlés termén vonul át, aztán a királyi palotát veszi ostrom alá s bárdokkal nyitja fel a termék ajtait, hogy mindkét helyen maga adja át a kérvényt két határozat szentesítése végett, mit a király előbb megtagadott.

Majd az osztrák s porosz hadak közeledése a Rajnához, okoz nagy izgatottságot és bizalmatlanságot az udvar iránt. A királyt az ellenséggel való egyetértéssel vádolják, ki valóban attól várta a forradalom elnyomását. Jul. 11-én kimondja hát a törvényhozó gyűlés, hogy a haza veszélyben van s megesküszik, hogy végső lehelletéig fogja a haza szabadságát védelmezni. Erre a király is megjelent a

gyűlésen, s a képviselőkkel osztozik a közlekedésben. De ezzel csak pillanatnyira osztható el a bizalmatlanságot, mely nem volt alaptalan. A girondisták attól kezdtek félni, hogy a király a sereggel államesinyt fog elkövetni a törvényhozó gyűlés ellen, és már a trónról való letételét tervezték. Mialatt maguk akartak erre alkalmat előidézni, megjött ez az ellenséges hadak fővezérének, a braunschweigi hercegnek meggondolatlan kiáltványában, melyben végpusztulással fenyegeti Párist, sőt egész Franciaországot és előre halálra ítélte az egész törvényhozó gyűlést.

A király megtagadta e kiáltványt, de ez többé hitelre nem talált. Az izgatottság s elkeseredés Párisban a tetőfokra hágott s a király letételét követelték. Így következett be az 1792. aug. 10-iki felkelés. A királyi palotát ismét meg ostromolja a nép, a törvényhozó gyűlés pedig az oda menekülő királyt méltóságától ideiglenesen felfüggeszti s családjával együtt fogságba helyezi. Kimondja továbbá, hogy szept. 21-ére új nemzetgyűlést, a Conventet fogja összehívni, hogy véglegesen határozzon a királyság fenntartása vagy eltörlése felett.

„Ime XVI. Lajosnak a hanyatlás minden fokát át kelle éreznie. Módot találtak felváltva reményekre jogosítani s ismét megfosztani attól. Soha király trónját lassabban nem veszté el s nem érezte jobban bukását.“⁸⁾ Mondja a már idézett foradalmi író, de ugyanő a foradalmárokról így nyilatkozik: „A jakobinusok e napon nemcsak elfogják a királyt, de Páris uraivá és ez által a forradalom királyaivá válnak.“⁹⁾

Valóban egy zsarnok királyhoz is méltatlan kegyetlenséggel tisztítják meg az országot a királpártiaktól a „véres szeptemberi napok“ alatt, majd az új nemzetgyűlésben, a Conventben kikiáltják a köztársaságot s vérpadra huzcolják „Capet Lajost“.

De forduljunk el a véres képektől s nézzük, találunk-e ismét hasonló vonásokat azon eseményekben, melyek apr. 11-ike után a Duna mellékein folytak?

Már láttuk, hogy a márciusi engedmények oly hátsó gondolattal adtak meg, hogy mihelyt alkalom nyílik rá, vissza vétesenek. E törekvés tehát megegyezik XVI. Lajos udvarának vágyai s törekvéseivel. De míg ő nehéz helyzetében otthon számba vehető párttal nem bírt s egészen a külsegélytől várta az eredményt: nálunk, sajátságos viszonyaink felhasználásával a reakció támogatást nyert a nemzetiségekben. Azonban ezek felkelésének elégtelensége

⁸⁾ U. o. I. 340 l. — ⁹⁾ U. o. I. 344 l.

miatt kénytelenek a nyílt háborút megindítani, végre pedig szintén külsegélyhez folyamodni. S a mi XVI. Lajosnak nem sikerült, nálunk így és csak is így érthette el célját a reakció.

De a két küzdelem belső jellege igen különböző. Franciaországban a törvényhozó gyűlés összejövetele óta a köztársaságért küzdenek a királyság ellen; nálunk történelmi alkotmányos jogaink kivívása a cél. Első felelős miniszteriumunk minden lehetőt megtesz a nehézségek békés kiegyenlítésére, de siker nélkül. Ebben hasonlít sorsa XVI. Lajos girondista miniszteriumához, továbbá abban, hogy a háború megindítását szintoly lelkeséssel eszközölte a szerbek és horvátok, mint amaz az osztrák-porosz seregek ellen. Első népképviselői országgyűlésünk ugyanis, mint a francia törvényhozó gyűlés, szintén kimondja: „a haza veszélyben van“ s érdekes véletlen, hogy éppen ugyanazon nap fordulóján: jul. 11-én. E tény nálunk is ugyanazon lelkesedés és áldozatkészség kíséri. E mellett az izgalom — sajnos — nálunk is véres tettekben nyilatkozik, mint a magyar és olasz katonaság összetűzése Pesten s gróf Lamberg meggyilkoltatása.

Miután pedig a reakció a beteg királyon győzelmet nyer, az okt. 3-iki manifestum elrendeli az országgyűlés felosztatását, az országot hadi törvények alá veti s az országban levő seregeket br. Jellasics horvát bán hatalma alá rendeli. E manifestum, azt mondhatjuk, oly hatású volt nálunk, mint a braunschweigi herceg kiáltványa Franciaországban. Az országgyűlés érvénytelennek nyilvánítja s mivel a miniszterium már előbb lemondott, a kormányzatot a honvédelmi bizottmányra bizta, melynek elnökévé Kossuthot nevezte ki.

Ekkor aztán megindult a nyílt háború a nemzet és uralkodó háza között, melyben a nemzet oly hősiességgel küzd hon- és szabadságáért. De a reakció még tovább megy. A koronás királyt lemondásra bírja, és kimondja, hogy mivel az uralkodó „mellőzi a koronázási eskü skrupulusait: elfogadható, hogy a magyar alkotmány többé nem létezik s Magyarország tabula rasa gyanánt tekintendő.“¹⁰⁾ Majd kiadja az 1849-iki márcz. 4-iki oktrojált alkotmányt, melyvel hazánkat Ausztriába kívánja beolvasztani. Ezekkel szemben nemzetünk is megadta a feleletet a debreczeni függetlenségi nyilatkozatban, melylyel a Habsburg-Lothringen házat a magyar trónról letette.

Ime a trónfosztás tényében ismét megtaláljuk a megegyezést

¹⁰⁾ Kerékgyártó Árpád „Magyarország tört. kézikönyve“. VII. r. 494. l.

a két forradalom közt, habár mindkettő más-más uton, különböző viszonyok köt jutott el odáig.

De lássuk most, elérték-e ez által törekvéseik, küzdelmeik célját, a szabadságot.

Miután a convent kikiáltá a francia köztársaságot: Quinet szerint „először fordult elő ekkor a történelemben, hogy két egyformán őszinte párt, mely habár ugyanazon dolgot óhajtja is, és erre a Mindenséget hívja fel tanunak, mindamellet képtelen egymást csak egy pillanatra is őszinteségéről kölcsönösen meggyőzni.“¹¹⁾

A kölcsönös bizalmatlanság oka az, hogy bár a szabadságot egyenlő hévvel kívánják, annak megvalósítása módjára nézve nézeteik nagyon eltérők. Míg a girondisták azt tartják, „hogy a gordiusi csomók majd önmaguktól nyílnak fel, hogy csak lelkesedés kell a felujult világ kormányzásához, hogy az ige és világosság rendezni fogják a régi szolgálai chaost s minthogy a győzelmet könnyűnek hiszik, nem alkalmaznak s nem engednek meg mást mint rendes módokat“: ¹²⁾ addig a jakobinusok elve: „kényszeríteni a népet a szabadságra és ezt feliratukban nyíltan ki is fejezték: Ime hitvallásunk: mi zsarnokilag akarunk egy népszerű alkotmányt.“¹³⁾

És ezen elvéket alkalmazták is a rémuralomban. E szerint mi más volt hát uralmuk, mint zsarnoki kényszerítés a szabadságra?! Méltán kiált fel tehát a szintén forradalmár Quinet: „Létezett-e valaha ily szellemi szolgaság?“¹⁴⁾

A rémuralom idézi elő a vidék több városa s különösen a Vendée véres felkeléseit, melyeket párhuzamba állithatunk a nemzetiségek felkelésével hazánkban, a mennyiben ezek is az új viszonyok ellen fognak fegyvert. Midőn tehát azt lehetett volna várni, hogy a köztársaság a szabadság áldásait fogja élvezni, belső viszályok düljék fel azt. S e viszályok elnyomására, valamely az egyre folyó külföldi folytatására a direktorium és konzulátus korában mind-egyre erősebben kifejődik ama katonai szellem, mely végre diadalmas hadvezérében új egyeduralkodót kiált ki. Ime így teljesült be, a mit Robespierre megjósolt!

Méltán mondja ismét Quinet: „Kilépve a rémuralomból, a régensségben találjuk magunkat s ez után a régi korlátlan hatalomban. És ezzel bezáródik a kör. „Visszatérünk a kiindulási ponthoz, a szolgasághoz.“¹⁵⁾

Szembe állítva a francia forradalom eme fejleményeivel a

¹¹⁾ Quinet id. műve I. 406. l. — ¹²⁾ U. o. I. 388. l. — ¹³⁾ U. o. I. 387. l. ¹⁴⁾ U. o. II. 222. l. — ¹⁵⁾ U. o. II. 224. l.

magyar forradalom végső szakaszát, az óriási különbségek mellett, melyek annyira felöltök, sajnós, hogy épen a belső egyenetlenségben találunk hasonló vonást, mely annyira megbénítá a nemzeti ügy teljes kivívásának munkáját.

Oly eseményről, mint a rémuralom, örömmel mondhatjuk, hogy nálunk szó sincs. Mert ha voltak is, kik az ügyek fejlődését nem helyeselték s a dinasztiaival való kibékülést óhajtották, ezek elnémultak és visszavonultak. A baj abban állott, hogy a kormányzat s a hadsereg fővezérlete közt nem volt meg a szükséges összhang és egyetértés.

Azonban tudjuk, e belső baj mellett is, mily hősiiesen haladt előre dicső honvédségünk s küzdött Ausztria hadai ellen. De midőn ránk zúdult az óriási északi haderő, csoda-e, hogy leroskadánk?! Ime a nagy különbség a két forradalom betegezése között.

Míg Franciaország forradalma önmagát felemészítve roskad össze és saját kebeléből fogadja el új urát: addig a magyar forradalom zászlóval és karddal kezében kimerülten omlik a porba, úgy tapossa el a hatalom.

S ekkor következik be nálunk az a kegyetlen bosszu, melyet talán a mi forradalmunk rémuralmának nevezhetnénk. Csakhogy ez nem belviszály, de idegen erőszak műve volt.

Ha most még egyszer végig tekintünk a két forradalmon, még egy nevezetes közös vonást találunk bennök, t. i., hogy mindkettő egész más eredményre jut, mint a mit kezdetben elérni kívánt. Mint az 1789-iki francia nemzetgyűlés nem kívánta 1793-at: úgy a márcziusi napokban nálunk sem gondolt senki a trónfosztás bekövetkezésére. Mindkettőt a viszonyok fejleményei sodorták egyre tovább-tovább. És ebben, hogy eredeti céljuktól egyre tovább sodortattak, azt hiszem, rejlik annak is egyik fontos oka, hogy miért nem sikerültek.

De azért, hogy közvetlen sikerre nem jutottak, épen nem mondhatjuk, hogy teljesen eredménytelenek voltak s hiába ömlött ki annyi vér. Hisz csak arra kell rámutatnom, hogy immár általános elismerést nyertek a francia forradalom főeszméi: a szabadság, egyenlőség és testvériség. A mi forradalmunk is ezekért küzdött s ha közvetlenül elnyomással végződött is, vajjon nélküle biránk-e ma alkotmányunkat?!

Mégis méltán elfogódhatik szívünk, látva, hogy mennyi vérbe került a legmagasztosabb s legigazságosabb eszmék elismertetése s hogy a végeredmény még sincs arányban az óriási véraldozattal

Azonban általános tanúsága emberi nemünk történetének, hogy minden nagy eszme csak kitartó küzdelem, legtöbbször óriási áldozatok árán juthat diadalra. Nem szabad tehát esüggednünk! Hisz a mag, melyet az eddigi küzdelmek elvetettek, ha egy időre elfojtatott is, megölhető nem volt, újra kikelt s immár életképes szép fácskává növekedett.

Ápoljuk hát mi is e fácskát, a szabad eszmék nemes cseméjét! Őrizzük és oltalmazzuk fakadó virágait a jöhető fagyos szelek elől, hogy számunkra is gazdagon teremje áldásos gyümölcseit!

Sárkány Imre.

II.

Az 1888—89. tanév története.

A tanév megnyitása előtt ugy iskolánkat, mint általában az egész magyarhoni közoktatásügyet sulyos csapás érte. A hazai közoktatásügynek másfélévtizeden át lelkes vezére — Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter ur augusztus utolsó napjaiban kidőlt azon munkából, a melyben fáradhatatlanul és lelkesedéssel törekedett a százas mulasztásokat helyrehozni, hazai tanügyünket a kultur államok tanügyének színvonalára emelni.

A rimaszombati egyesült prot. főgymnásium őszinte részvétellel siratta elhunytát, — mert benne nem csupán a hazai közoktatás lelkes vezérférfit, — de a közvetlen saját iskolájának — az államségély készsége megadása által — 8 osztályra való kiegészítőjét őszinte szívvel gyászolta. Neve a mi intézetünktől elválhatatlan lett s mi reá mindenkor hálás kegyelettel fogunk emlékezni.

A tanév megnyitása előtt határozott iskolánk igazgató-választmányja, a tanári közgyűlés előterjesztése alapján, a tan- és tápdíjkérvények ügyében. Tandíjban 32 tanulónak 349 frtot, tápdíjban 33 tanulónak 392 frtot, összesen 741 frt jótéteményt osztott ki. Ebbe nincs beleszámítva azon összeg, a melylyel iskolánk a tápintézeti tanulók élelmezését támogatja. — A kéregetésből befolyó adományokat a tanulók olesó eltartására fordítjuk.

Ugyanazon iskolai hatóság még a nyári szünidő alatt intézkedett, hogy intézetünk a VII. osztály és természettani szertár helyiségeit elválasztó falazat eltávolítása által — a kívánalmaknak megfelelő rajzterem helyiséget nyerjen, — a VII-ik osztályt áthelyeztük a régi rajzterem helyiségébe, a természettani muzeumot szintén egy téres terembe.

A javító és pótvizsgálatok aug. hó 28—30. napjain tartattak meg, aug. 31-én alapítottuk meg véglegesen az órarendet s tettük meg mindazon szükséges intézkedéseket, melyek a tanítás és nevelés sikeres fogantatására kívánatosaknak mutatkoztak.

Szept. hó 1—4. napjain eszközöltett a beírás, 5-én nyitottuk meg, a törvények ünnepélyes kihirdetésével a tanévet. Ezen alkalommal a „Jövel szentlélek Isten“ kezdetű ének elzengése s Vozáry Gyula tanár emelkedett szellemű alkalmi imája után az igazgató beszédében feltüntette azon lelki erőket, melyeket a középiskola hivatva van az ifjúságban fejleszteni, de mely erők egyedül az ő hozzájárulásokkal fejleszthetők ki sikerrel, és pedig oly módon, ha a tanórán kellő figyelmet, a tanulás s általján teendőik körül, kellő szorgalmat és pontosságot, magaviselet tekintetében a rendet és illemt tartják folyvást lelki szemeik előtt. A rendes tanítás 6-án d. e. 8 órakor vette kezdetét s megszakítás nélkül folyt a karácsonyi s husvétii 2—2 heti szünidőt kivéve, egészen a tanév végéig.

A lefolyt tanévben nem kellett az előző tanévihez hasonló nehézségekkel küzdenünk, a helyettes tanári állás idejekorán rendes tanárral töltetett be. A nm. m. kir. közoktatásügyi minisztérium a megüresedett class. philologiai tanszékre még július hónapban Kottas Rezső tanárjelöltet nevezte ki, rendes tanári fizetéssel, — tehát a tanítást teljes tanári létszám mellett kezdhettük s végezhattuk. A tanév folyama alatt egyik kartársunk ugyan 2 hónapon át makacs izületi csúzbajban szenvedett, — de a többiek — készséggel osztották meg óráit egymás közt. — A tanév első harmadában a latin nyelvet tanító tanárok ismét sorba látogatták meg egymás óráit s igyekeztek a tanítási módszerek közt a kellő összhangot — módszeres értekezletek tartása segélyével is elérni.

Az intézet gyűjteményei, a taneszközök és szertárak, a tanári és ifjúsági könyvtárak — az állammal kötött szerződésben kijelölt fedezetből, a 3000 frtot haladó tandíj többletből s az ifjúsági könyvtárra szedett külön 50 kros díjából — 1030 frt erejéig — nyertek gyarapodást. Iskolánk fenérintett tanítási tényezői még nem gyarapíthatók arányosan, mivel a természettani szertár gyarapításán kell mindennek felett szorgalmaskodnunk.

A tanév első évharmadában lett kinevezve gróf Csáky Albin ő Excellenciája közoktatásügyi miniszterré s ugyanabban ünnepelte a tiszai ágostai hitvallásu evang. egyházkerület szeretve tisztelt püspökének 70 éves évfordulóját. Mindkét esemény iskolánk részéről örömmel lett üdvözölve. — Mi felvidékiek már a közel szomszédi viszonynál fogva is, szerencsések voltunk ő Excellenciáját főispáni tevékenységéről ismerni — a mely állásában, Szepesmegye területén, a közművelődés érdekében is lelkes készséggel közreműködni szíves volt. Igazgató-választmányunk a tanári

karral őszinte örömmel üdvözölte őt magas állásában. — Mélt. s főtisztelendő Czékus István evang. püspök ur 70 éves évfordulója — a tiszai egyházkerület igen népes és fényes küldöttsége körében lett december hó 20-án Rozsnyón megünnepelve. Iskolánkat az igazgatón kívül még 3 igazgató-választmányi tag is képviselte s jó kívánataikat úgy az előljároság, mint a tanári kar nevében, külön írott feliratban, az ünnepeltnek készséggel kifejezték.

Az imént elősorolt örvendetes események hatása — nem sokáig vizsgálható keblünkben, — a mennyiben nemsokára magyar hazánkat s az osztrák tartományokat egyaránt, — de mindenek felett felséges Királyunkat és Osaládját megrendítő csapás követte Rudolf trónörökös ő fenségének január 30-án történt váratlan halálában. Azon szép remények és jogosult várakozások, melyeket már ifju korában is kifejtett, közhasznu életéhez, majdan uralkodásához esatoltunk, a kora sirban enyésztek el. Őszinte fájdalomunkat a gyászlobogó kitűzése s febr. 5-én az ifjúsággal együtt a gyászszertartások látogatása s a tanítás beszüntetésével s a trón számolyára letett részvétiratunkkal fejeztük ki.

A mint már fentebb érintettem, az államsegélylyel iskolánk nyolcz osztályra lett kiegészítve. Ámde ezzel a fenntartó tesületek s azok képviselői az igazgató-választmány igen nagy kötelezettséget is vállaltak magukra; a tanépület oly mérvű kiépítését, mely egy nyolcz osztályu középtanoda igényeinek mindenben megfeleljen. — Igazgató-választmányunk már az 1884-ik év nyarán megvevén a szomszéd telket 2500 frtért, tanodai épületét a homlokzattal egyirányban kiépíteté s új hat téres termet nyert. Az építkezés 8000 frtba került a téglanyagon kívül, melyet Rimaszombat városa ingyen volt szíves kiszolgáltatni. A szorosán vett tanhelyiségek kiépítése után 1885-ben a nm. m. kir. közoktatásügyi miniszter leiratot intézett igazgatóságunkhoz, a melyben a még hiányzó tornacsarnok felépítéséhez az állampénztár részéről 2000 frt segélyt s a szükséges felszerelést felajánlá. Sajnos, mi oly egymásután rohamosan nem lévén képesek folytatni az építkezést, a felajánlt segélyt azonnal igénybe nem vehettük; midőn azért a következő 1886-ik évben folyamodhattunk, az állampénztár helyzete annak megadását nem engedte meg. Ezen iskolánkra nézve sajnálatraméltó körülménynek ellenére, a magas tanügyi kormány ismételve sürgette a tornacsarnok felépítését. Így legközelebb a múlt 1888. év december 29 ról 24151. sz. a. leiratban, melyben a nm. m. kir. közoktatásügyi miniszter ur utalva azon körülményre, hogy az iskolák az egyes nő-

vendékek tanítása és nevelésére 100 frtot haladó összeget fordítanak, s ennél fogva méltányos, hogy a szülők az iskolák szükségleteinek fedezéséhez nagyobb mérvben, nagyobb tandíjjal járuljanak; ajánlja tehát az igazgató-választmánynak, miszerint a tandíjt oly magasra emelje, a minő magas az állami s az állam közvetlen vezetése alatt levő középtanodáknál — 24 frtra, s ezen felemelt tandíjtöbbletet fordítsa a tornacsarnokba fektetendő tőke lerovására, valamint időközi kamatjának fedezésére. Iskolánk igazgató-választmánya nem lévén képes önnön erejéből oly hamar ismét 7—8000 forintot épületbe fektetni, végre — bár sajnálattal — kimondta a tandíjnak 24 frtra való felemelését.

A tornacsarnok a nyári szünetben fog felépíttetni. Maga az épület 4500 frtba kerül a téglán kívül, a felszerelés egyelőre 6—7 száz forintra van felvéve.

Hogy a tornacsarnok igényeinknek teljesen meg fog felelői, méretei igazolhatják, belső világosságának hosszmérete $19\frac{1}{2}$ méter, szélessége $10\frac{1}{2}$ méter, magassága $7\frac{1}{2}$ méter lesz. Ennek $\frac{5}{6}$ -da deszkázva, $\frac{1}{6}$ -da cserrel behintve lesz, s úgy a mászó- mint a hinta-készülékek, valamint egyéb eszközök olytormán lesznek elkészítve, hogy azok néhány percz alatt oldalt hajlíthatók, vagy egyáltalán eltávolíthatók lesznek, ez által e nagy terem ünnepélyek, vizsgák tartására is alkalmas lesz. Legfőbb nyeresége azonban az ifjúságnak lesz belőle, mert az őszi, tavaszi esős, sáros, szeles idők avagy a tél zordonsága nem fogja akadályozhatni őket, hogy testi erőik fejlesztésében ezentúl az idő viszontagságai által gátoltassanak.

Az iskolát ezen törekvésében hathatósan támogatja Rimaszombat városa, melynek képviselő-testülete az épülethez 75 ezer darab téglát ingyen szolgáltat ki.

Iskolánk állami felügyeletével a lefolyt tanévben is a besztterczebányai érdemdus tankerületi főigazgató ngs. Dunay Ferencz ur volt megbízva. Márczius 25-én látogatta meg iskolánkat s másfél napon át látogatta sorban az egyes osztályokat, az egyes előadó tanárokat. Másnap márczius 26-án tartotta meg az intézet tanáiraival az értekezletet, melyen az igazgató az iskola kül- és belállapotára vonatkozó jelentésének tudomásul vétele után, megtette ugy ezekre, mint általán a látottak- és hallottakra nézve észrevételeit. Ugy a tanítás, mint az ifjúság írásbeli foglalkozására nézve megelégedését nyilvánítván ki — távozott körünkől. Az értekezletti jegyzőkönyv két példányban állíttatván ki, azok egyike közvetlen a

kormánybiztos ur által terjesztetett fel a nm. m. kir. Minisztériumhoz, a másik hitelesített példány az iskola előljároságának betérjesztetvén, annak tudomásul vétele után az irattárba elhelyeztetett.

Iskolánk igazgató-választmánya, az előző tanévben megalkotván a tanuló ifjúság részére a fegyelmi szabályokat, a lefolyt tanév folyamán a főgymnasium kormányzasi és rendszabályait igyekezett megalkotni. Ezen szabályzat az iskola fegyelmi törvényeivel együtt jóváhagyás végett mind a két egyesülő fél közvetlen hatóságához: a helybeli ev. ref. egyház és a kishonti ev. ág. hitv. esperesség elnökségéhez betérjesztetvén, általuk történendő megerősítés után a két felekezet kerületi elnökségeihez: a tiszáninneri ev. ref. és a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület püspöki hivatalaihoz s egyuttal a magas tanügyi kormányhoz ugyanoly czélzattal lesznek felterjesztendők.

Hálás elismeréssel és köszönettel említjük fel, miszerint igazgató-választmánynk tekintetbe véve a helybeli magas labbéreket, újévkor minden egyes tanárnak 50 frt labbér-pótlékot szolgáltatott ki, az iskola jelen körülményei között azonban annak jövőre való kiszolgáltatására magát le nem kötelezhette, mindamellert kilátásba helyezte, hogy ha a pénztár állapota megengedi, azt jövőre is készséggel kiszolgáltatja.

Városunk elsőfoku közegészségügyi tanácsa a védhímlőoltást márczius és április hónapokban Dr. Szabó Károly által eszközöl. A 230-ra menő rendes tanuló közül 32 újból oltatott be, a többi oltási bizonyítvány, vagy a nagy hímlő 5 éven belüli kiállításának beigazolása alapján — mentetett fel az újraoltás alól. — Az újraoltásról iskolánk igazgatósága minden tanuló részére külön bizonyítványt állíttat ki s azt az tanév végén az év végi bizonyítvánnyal kinek-kinek kiszolgáltatja, másrésről a tanév elején a törvény értelmében újra beköveteli. Ez utóbbi esetről sajnosan kellett tapasztalnunk, hogy több iskolánál az újraoltást keresztül viszik ugyan, de arról a növendékek bizonyítványt nem nyernek, s így utólag a szülőknek újabb kiadásai vannak nemcsak de azokat csak hosszas utánjárással tudják beszerezni. Kívánatos, hogy e tekintetben az egyes iskolák igazgatóságai egyenlő eljárást kövessenek.

Az ifjúság „Tompá-köre“ márczius 15-én a megyeház nagy termében megtartá a szokásos nemzeti ünnepélyt igen szép és nagy számu közönség jelenlétében. Ugyanazok ez év folyamán is márcz. 7-én jól sikerült szini előadást rendeztek, melynek jövedelme felelő részben a tanári nyugalomdíjintézetre, felerészben a Tompa szoborra fordíttatott. Nemes buzgalmukért és különösen a nők szives közre-

működésükért fogadják az iskola előjáróságának s a szobor-bizottság elnökségének hálás elismerő köszönetét.

Iskolánk összes növendékei a lefolyt tanévben is serényen buzgólkodtak a jótékonyság gyakorlásában, a mint azt a gyámintézettről szóló jelentés feltünteti.

A lefolyt tanév iskolánk ifjuságának egészségi állapotát tekintve, kedvező volt. Súlyosabb betegségi esetek kivételesen, járványos betegségek pedig épen nem jelentkeztek, mégis iskolánk 3 derék növendékének — a szülői ház gondos ápolása daczára is — tanpályáját megszakítá a halál rideg keze, kioltván ifju életük fákláját, sirba vivén a hozzájuk kötött méltó reményeket. Lenkey László április 12-én jó egészségben távozott a husvéti szünidőkre, de alig ért haza, forró láz vette elő, s három nap alatt kioltá reménydus életét. — Fáy Barna IV. oszt. tanuló már a második évharmad elején beállott több rendbeli betegségei folytán, — Kieska Antal V-ik oszt. tanuló márczius hó elején vitetett szintén betegen haza s az előbbeni ápril hó 28-án, az utóbbi május hó 30-án lett áldozata a benne dúló kórnak. Tanáraik és tanuló társaik egyaránt fálalják kora halálukat, mert az elhunytakban szép törekvésű, nemes érzületű tanítványaikat s tanuló társaikat siratják. Nyugodjanak békében örök nyughelyökön s a jóságos Isten vigasztalja meg a szerető szülőket életben maradt kedves gyermekeik szeretete és szerencsés fejlődése által!

Tanítványaik erkölcsi magaviselete ez évben is általán megnyugtató volt. Egyeseket, ugy az osztálytanárok, mint az igazgató kényszerült olykor megfeddni, sőt büntetni, több esetben iskolaszék elé állítani, — szigorubb eljárást csak egy III-ik osztálybeli tanítványunkkal szemben kellett alkalmaznunk és őt intézetünkbe el távolítani.

A protestáes tanulók ez évben többször járultak az urvacsorájához, a vasárnapi istentisztelet látogatása minden felekezeti növendéknek, kellő tanári vezetés és felügyelet mellett szoros köteleességében állott.

Folyó 1889. év márczius 24-én iskolánk egy 3 tagu küldöttsége Losonezon járt, hogy ott az állami főgymnasium tornacsarnokát megtekintse s felszerelését, mely a tornatanítás legujabb igényeinek megfelelőleg készült, tanulmányozza. Azon szives előzékenységgért — sőt vendégszeretetért, melyben a szomszéd intézet tanártestülete, főleg annak szeretetreméltó és szivélyes igazgatója részlettette intézetünk kiküldötzeit, hálás köszönetünket e helyen is kife-

jezni kedves kötelességünknek ismerjük. Hálás elismerésünket és köszönetünket fejezzük ki e helyen Jurasko Jakab állami főmérnök ur iránt is, ki a tornacsarnok tervet nemcsak áttanulmányozni, hanem észrevételeit megtéve, annak felépítésére nézve minket tanácsolni több ízben szives volt.

A 230 rendes, 5 magán és 2 engedélylyel vizsgázott — összesen 237 tanítvány után az iskolai alapra 269 fnt folyt be.

A 8-ik osztály év-végi vizsgálatai folyó 1889. év május hó 11—18-án, az írásbeli érettségi vizsgálat május hó 21—25-ik napjain, — az alsó hét osztály szigorlatai június 11—19, a közvizsgálatok június 22-én tartattak meg. Június 21-én tették le az ág. hitv. ev. tanulók a szóbeli érettségi vizsgálatot a vallástamból tisztelendő Kemény Lajos oszgyáni ev. lelkész elnöklete alatt, — 23 és 24-én vizsgáztak iskolánk magán növendékei, végre 26-án tartatott meg a szóbeli érettségi vizsgálat.

Érettségi vizsgálatunk ez évi elnöke mélt. és főt. Kú Bertalan ev. ref. püspök ur, a kormány képviselője mélt. Gömöröy Oszkár miniszteri tanácsos ur voltak. Június 25-én érkeztek városunkba s lettek mindketten melegen fogadva és üdvözölve az igazgató-választmány és a tanári kar részéről. Az első. prot. egyházunknak szeretve tisztelt főpásztora, a hányszor teendői engedik, készséges előzékenységgel jelenik meg ez ifju intézet megtekintésére, hogy azt szive szeretetével mindinkább életrekeltőbb munkásságra serkentse, buzdítsa. Az utóbbi nem csupán magas állásánál, hanem főleg azon körülménynél volt igen kedvesen látott vendége iskolánknak, mert hiszen épen ő kötötte meg velünk az állam részéről az államsegélyre vonatkozó szerződést, neki köszönjük, hogy most Rimaszombatuak 8 osztályu főgymnasiuma van. Hozza őket Isten még minél többször körünkbe.

Ime ezekben a ténykörülményekben tükröződik vissza iskolánk lefolyt tanévi élete. — Ugy az iskola előjárósága, mint annak tanári kara az iskola kül és belállapotának fejlesztésére minden tőle telhetőt megtett, hogy a tanítás és nevelés minél sikeresebben fogantatosíttassék tanintézetünkben. Az 1887—8-ik tanévben a tanév végén vizsgázott 208 növendék, a lefolyt tanévben 228, s így 20-al több.

Kedves kötelességünknek ismerjük feltüntetni e helyütt iskolánk azon kegyes pártfogóit, kik ez év folytán is hathatós gyámolításban részesítették tanóndánkat:

Miks Ferenczné végrendeletében hagyományozott	200.— kr.
Állandó jóltevőink részéről:	
Mélt. Dapsy Vilmos	300.— kr.
Rimaszombati takarékpénztár: a) az iskola folyó szükségletére	300.— kr.
b) tanári nyugdíjintézetnek	50.— kr.
c) tápintézetnek	10.— kr.
Gömörmezei nép- és iparbank: a) iskola folyó szükségletére	50.— kr.
b) tápintézetnek	10.— kr.
Rimaszombat városa: a) építkezési költségen kamat- jába	360.— kr.
b) évi segély ezimen	305.— kr.
e) fában	196.— kr.
d) téglában (75000)	900.— kr.
A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület	42.— kr.
Rimamurány Salgó-tarjáni egyesület	50.— kr.
Kishonti ev. ág. hitv. esperesség egyh. ének ta- nitására	40.— kr.
Gömörmezei ev. ref. egyházmegye tanári nyug- díjra	2.40 kr.
Mélt. és főt. Kún Bertalan ev. ref. püspök ur disp. díjból tanári nyugdíjra	15.— kr.
Tanuló ifjúság különböző alkalommal és ezimen tanári nyugdíjra	99.04 kr.

Összesen: 2939.44 kr.

Fogadják iskolánk jóltevői egyenkint és összesen iskolánk há-
lás köszönetét a nyilvánosság előtt is.

III.

Az igazgató-választmány.

Elnök: Dapsy Vilmos nyug. legfőbb ítélőszéki bíró. Társ-
elnök: Hámos József földbirtokos. Tagok az ev. ref. egyház
részéről: Csíder Károly, a gömörmezei ev. ref. egyházmegye
gondnoka s a rimaszombati ev. ref. egyház főgondnoka; Terhes
Pál rimaszombati lelkész s egyházmegyei tanácsbíró; Szalóczy
Dániel rimaszombati lelkész; dr. Szabó Sámuel megyei fő-
orvos; Molnár József ügyvéd. — Az ev. ág. hitv. egyház ré-

széről: Czéner Pál kishonti főesperes, szálnoki lelkész. Ru-
thényi Béla esperességi felügyelő (lakik Ráhn). Glauf Pál
rimaszombati lelkész és kerületi jegyző. Dr. Marikovszky
Gusztáv. Hamaljár Károly a rimaszombati ev. ág. egyház
felügyelője. — Hivatalos állásuknál fogva tagjai: Institórisz
Endre, ügyész. Bernáth Gyula, pénztárnok. Zachar Gusztáv
e. i. igazgató. Bodor István jegyző, és a tanári kar képviselői:
Baksay István, Fábry János.

IV.

A tanári kar.

1. Baksay István, r. tanár, 45 év óta tanít, a rimaszom-
bati takarékpénztár felügyelő bizottságának, a városi ipariskola fel-
ügyelő-bizottságának elnöke, a közös iskolaszéknak, a presbiteriumnak,
a városi képviselő-testületnek, az igazgató-választmányának, az orsz.
tanártestületnek rendes tagja. Tanít: vallást a VI., történelmet a IV.—
VI. mathesist a III—IV. osztályokban, heti 17 órában. Osztályfőnök
a VI-ikban.

2. Bodor István, r. tanár, 18 év óta tanít, a gömörme-
zei nép- és iparbank felügyelő-bizottságának, a városi képviselő-
testületnek, a közös iskolaszéknak, a presbiteriumnak, az országos
tanár-egyesületnek rendes tagja, az igazgató-választmány jegyzője,
a nagy könyvtár őre, az önképző-körnek elnöke. Tanít: vallást a
II. III. IV. VII. VIII., latin nyelvet a VIII., magyar nyelvet VI—
VIII. osztályokban, heti 20 órában. Osztály főnök a VIII. osztályban.

3. Fábry János, r. tanár, 39 év óta tanít, az egyházi
tanácsnak, a természetrajzi társulatnak, az igazgató-választmánynak
rendes tagja, a helybeli meteorologiai észleletek intézője, a termé-
szetrajzi szertár őre. Tanít: vallást az V. VII. VIII., német nyel-
vet az V., természetrajzt a IV—VI., bölcészetet a VIII. osztályban,
heti 18 órában.

4. Kerekes Dezső, okl. rendes tanár, 10 év óta tanít, az
országos tanár-egyesület rendes tagja, a természettani szertár őre.
Tanít: mathesist V—VII., physikát a VII—VIII. osztályokban,
heti 20 órán, a VII. osztály főnöke.

5. Kottas Rezső, okl. rendes tanár, 14 év óta tanít. Tanít
latin nyelvet a IV—V., görög nyelvet a V—VI. osztályokban, heti
22 órában. Osztály főnök az V-ik osztályban.

6. Polnis János, okl. rendes tanár. 20 év óta tanít, tápintezeti gondnok, a francia nyelvnek magán tanára, az ifjusági könyvtár 1-ső csoportjának kezelője. Tanít: latin- és magyar nyelvet az I-ső, német nyelvet a VI—VIII. osztályokban, heti 21 órában. Osztályfőnök az I ső osztályban.

7. Sárkány Imre, okl. rendes tanár, 9 éve tanít, a földrajzi és történelmi társulatnak rendes tagja, a tanári tanácskozások jegyzője, az ifjusági gyámintézet elnöke, az esp. gyámintézeti bizottságának tagja, a földrajzi szertár öre, a gyorsírás tanítója. Tanít: vallást az I. III. IV., német nyelvet a III—IV., földrajzt II. III. VII., történelmet a VIII. osztályban, heti 22 órában. A IV. osztály osztályfőnöke.

8. Schönleitner Károly, rendes tanár, 11 év óta tanít, a szabadkézi és mértani rajz, valamint a torna tanítás szertárainak öre. Tanít: rajzoló geometriát I—IV., földrajzt, számtant az I-ső, szépirást I—II., tornát I—VIII., szabadkézi rajzot a III—VIII. osztályokban, heti 29 órában.

9. Dr. Veres Samu, okl. rendes tanár, 5 év óta tanít, a helybeli „Gömör-Kishont“ hetilapnak szerkesztője, az összhangzatos ének tanítója, az ifjusági könyvtár 2-ik csoportjának kezelője. Tanít magyar nyelvet a III—V., latin nyelvet a III-ik, történelmet a III. osztályban, heti 20 órában. Osztályfőnök a III-ik osztályban.

10. Vozári Gyula, okl. rendes tanár, 14 év óta tanít, az országos tanár-egyesületnek, a phylologiai, a tiszántuli ev. ref. közepiskolai egyesületnek rendes tagja, az ifjusági könyvtár 3-ik csoportjának kezelője, a „Gömör-Kishont“ ezimű hetilap szerkesztőbizottságának tagja. Tanít: latin nyelvet a VI—VII., görög nyelvet a VII—VIII. osztályokban, heti 21 órában.

11. Zaehar Gusztáv, rendes tanár, tanít 28 év óta, a városi iparisk. felügyelő-bizottságának, a közös és ev. iskolaszéknek, az egyházi tanácsnak, az esperességi gyámintézeti-bizottságnak, az országos tanár-egyesületnek rendes tagja, a tanári nyugdíj- és segélyező egyesületnek pénztárnoka, az igazgató-választmány tanügyi előadója. Tanít: magyar és latin nyelvet, számtant a II. osztályban. Osztályfőnök a II-ik osztályban. Ez idő szerinti igazgató.

12. Drescsik János, róm. kath. hitoktató, 1 év óta tanít vallást az I—VIII. osztályokban, heti 6 órában.

13. Singer S. Leo, ker. főrabbi, az izraelita tanulók hitoktatója heti 3 órában.

14. Szöllősy István, ev. ref. kántor-tanító, tanítja az egyházi éneklést, heti 2 órában.

15. Törköly József, községi iskolai igazgató, tanítja az egyházi éneklést az ágost. hitvallású evang. tanulóknak, heti 2 órában.

Tanárok irodalmi működése az 1888/89-ik tanévben :

Dr. Veres Samu: a „Gömör-Kishont“ ezimű vegyes tartalmu hetilap szerkesztője.

R. Vozári Gyula, a „Magyar Nyelvőr“, „Figyelő“ munkatársa; ez utóbbiban folytatta értekezését a Vörösmarty Mihály költői nyelvezetéről; több vidéki lapban pl. a „Gömör-Kishont“-ban és „Szatmár“-ban társadalmi és egyéb cikkeket írogatott.

V.

Bevégzett tananyag az 1888—89. tanévben.

I. Osztály.

Vallástan: (A két prot. felekezet együtt) A mózesi és jézusi vallás ismertetése. Mózes és Jézus élettörténetével kapcsolatban. A hegyi beszéd magyarázata. Kk. Kovácsy Sándor „Bibliai vallástan.“ Het. 2 óra. Tan. Sárkány Imre.

Magyar nyelv: Mondattani alapon a nyelvtanból: a hangok, mondatok, mondatrészek, mondatok nemei, a beszédrészek, az ige, alanyi és tárgyas személyragjai, módjai, idei, teljes igeragozás, a névszó mint alany, tárgy, mint határozó, u. m. hely-, idő- és mód-határozó, a jelző és állítmány, ismétlődő összefoglalás a beszédrészek szerint, a névszók ragozása, a szóképzésből a tövek, képzők, ige- és névszóképzés, összetett szavak. — Olvasmányok: tanító- és népmesék, leírások a népeletről, a magyar földről, elbeszélések a hunnok és magyarok történetéből, a görög mondakörből. Költemények könyv nélkül is előadva. Az olvasmányok értelmes, hangsúlyos olvasása, tartalmi megértése és előadása. Elemzés a nyelvtani tanulmányok alapján. Kéthetenként egy iskolai dolgozat a mondattan köréből. — Kk. Szinnyei József iskolai magyar nyelvtana I. rész és magyar olvasókönyve szintén I. rész. Het. 6 óra. Tanította: Polnis János.

3. Latin nyelv: Alaktan mondattani alapon, a betűk felosztása, kiejtése, a szótagok mennyisége, a hangsúly, szótagok elválasztása, a főnév és melléknév ejtegetése, egyezése, nemű meg-

határozás, a fokozás, számnév, névmás, határozók képzése és használata, a praepositíók, az ige teljes cselekvő és szenvedő alakja, körülírt igehajlítás, álszenvedő és némely gyakran előforduló töváltoztató igék. Olvasmányul szolgált Róma őstörténetéből annak alapítása, fejlődése az első három király alatt a Horatiusok és Curiatiusok harcáig. XXXVIII latin olvasmány és megfelelő 33 magyar gyakorlat. Hetenkint egy iskolai dolgozat. Kk. Bartal-Malmosi latin alaktan és gyakorló könyve. Het. 7 óra. Tanította: Polnis János.

Földrajz: A magyar szent korona országainak általános leírása, tekintettel a természeti viszonyokra, — a főbb topographiai adatok, vidékek és városok néprajza, a lakosok foglalkozása, — a feltünőbb föld és kőzetemeknek, jellemző növényeknek és állatoknak leírása.

Európai részek: Alpok. Kárpátok éjszaki lejtősége, — az Osztrák-Magyar monarchia nyugati része, — a német közép-hegység. Európa félszigeteinek hegységei és folyói. German síkföld. — Francia föld, Britt szigetek. Jütland és a Dán. Skandináv félsziget és a Szarmata síkság. Európa általános viszonyai. Kk. dr. Hunfalvy János. Európa földrajza. Het. 4 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Szám-tan: A számok ismertetése, a négy számolási műveletek nevezetlen és nevezett számokkal. — A számok oszthatósága és ismertető jelei, a legkisebb közös többszörös kikeresése, a négy alpművelet közönséges és tizedes törtekkel, az életből vett példákban begyakorolva, méterrendszer és mértékek ismertetése. — Kk. Mauritz Rezső számtana I. r. Het. 3 óra. Tanította: Schönleitner Károly.

Rajzoló geometria: A pont és vonalak. A vonalak fekvési és mérési viszonyai. Az egyenes vonalú idomok u. m. három-, négy- és sokszög, különösen a szabályos sokszög és a kör tulajdonsága, alkotása, összeillősége, hasonlósága, symmetriája és területe. Az ellipsis és a csigavonal. A geometriai elemek alapján síkdiszitmiák rajzolása u. m. derékszögű és ferdeszögű vonal-combinatiók, különösen az egyszerű meander, szőnyegminták, csillag-alakzatok és rosetták, továbbá vegyes vonalú diszitmiák szerkesztése. Kk. Landau—Dr. Wohlrab szemléltető planimetria. — Het. 3 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Szépírás: Magyar folyóirásai gyakorlatok kellő magyarázatok kíséretében. Nagy Sándor szépírási első minták nyomán. — Het. 1 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Tornázás: Szabad- és rendgyakorlatok, katonai állás-, járás- és fordulatokkal. Táv- és magasságugrások, ugrások bakon és lovon. Egyszerű gyakorlatok a nyújtón és korláton. A szabadban való kirándulás és labdázás. Heti. 3 óra. — Tan. Schönleitner Károly.

II. osztály.

Vallás-tan: (A két prot felekezet együtt.) Jézus életének folytatása, a példázatok s ezek magyarázata, az ünnepek s ezek jelentősége. K. K. mint az I-ső foku osztályban. Het. 2 óra, tanította Bodor István.

Magyar nyelv: Az első osztály tananyagának ismétlése után a névragos és névutós határozók. Összetett, — összevont, — rövidített — s többszörösen összetett mondatok, körmondatok. Az olvasókönyvből: rövid rajzok és elbeszélések, — a magyar föld, — a magyarok és görögök történelméből egyes nevezetesebb mozzanatok, költemények. Az olvasmányok értelmes és hangsúlyos olvasása, — a tartalom megértése s elmondása. Elemzésnél különösen a határozó mondatrészek és a mondatok nemeinek felismerése tartatnak szem előtt. Kéthetenként iskolai dolgozat. K. K. Szinnyi József: Iskolai magyar nyelvtan 2-ik rész. — Magyar olvasókönyv 2-ik kötet. Hetenként 5 óra. — tanította Zachar Gusztáv.

Latin nyelv: Az első osztály tananyaga átismételve s kibővítve, — coniugatió periphrastika, — az igék imperfectum, perfectum és supinum képzése, — rendhagyó, hiányos és személytelen igék. Kötőszók. Indulatszók. Szóképzés. Olvasmány: Róma történelme a hármassok küzdelmétől a Tarquiniusok elűzetéséig, az alakítani ismeretnek megfelelő gyakorlatok magyarról latinra fordítva. Szótanulás etymologicus csoportokban. A latin gyakorlókönyv 2-ik részéből I—XXXVIII., 1—30. fejezetek. Hetenkint 1 iskolai dolgozat. Kk. Bartal-Malmosi Latin alaktan és gyakorló-könyve. Het. 7 óra. Tanította: Zachar Gusztáv.

Földrajz: Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália földrajza: az egyes földrészek körrajza, domborzati viszonyai, vízrendszere, éghajlata, a jellemzőbb állatok és növények elterjedése, népei, önálló államai, az európaiak gyarmatai s a főbb városok. Az öt földrész s a világtengerek összefoglalása. Kk. Dr. Hunfalvy János „Földrajza a gymnasiumok használatára.“ II-ik rész. Het. 4 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Szám-tan. Az első osztályban tanultak átismétlése után a rövidített számműveletek, arány, aránylat, aránylat-feloldás, egyenes

és fordított arány, az egyszerű kamatszámításhoz tartozó feladatoknak kiszámítása egységrevitel, egyenletbehozás és aránylatfeloldás alapján. Külföldi mértékek és pénzegységeknek ismertetése s átszámítása. Kk. mint az I. osztályban. Het. 4 óra. — Tanította: Zachar Gusztáv.

Rajzoló geometria: Stereometriai elemek. A sík. Az egyenesek és síkok abszolút és relatív fekvése, lapszög és szögletek. A legfontosabb testek, u. m. hasáb, gúla, henger, kúp, szabályos testek és gömb tulajdonságai, hálózata, összeillősége, hasonlósága, szimetriája, felszíne és térfogata. Testminták készítése. Testek és egyszerűbb tárgyak axonometrical rajzolása. — Síkdíszítmények folytatólagos rajzolása. Kk. Landau—Dr. Wohlrab, Rajz-sterometria. Het. 3 óra. Tanította: Schönleitner Károly.

Szépírás: Magyar és német folyóirásai gyakorlatok. Nagy Sándor, Szépírási előminták. Het. 1 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Torna: Ugy mint az első osztályban, csak fokozottabb mértékben. Het. 2 óra. Tan. Schönleitner Károly.

III. osztály.

Vallás: (Ev. ref.) Az ujszövetségi könyvek ismertetése, azoknak tartalma, jelentősége és irói. Kk. „Bibliai bevezetés“, átdolgozta Radácsy György. Het. 2 óra. — Tan.: Bodor István. —

(Ág. ev.) A keresztyén élet Isten, az emberek s a világhoz való viszonyában; a ker. egyház lényege, munkássága s alkotmánya. Kk. Csiskó János „Ker. vallásstan.“ Het. 2 óra. Tanította: Sárkány Imre.

2. Magyar nyelv: Het. 3. óra. Rendszeres magyar nyelvtan. Első időszak: hangtani szabályok, a magy. helyes írás alaptörvényei. A beszédrészek változásai: szóragozás, szóképzés és összetétel. Második időszak: mondattan, olvasmány alapján elemezve. — Kk. Szinnyei József „Rendszeres magyar nyelvtan.“ Lehr-Riedl a Magyar olvasókönyv III. k. melynek olvasmányai szerkezettenilag is tárgyaltattak. Két hetenkint egy írásbeli dolgozat főtékintettel a magyar helyesírás begyakorlására. Tanította: Dr. Veres Samu.

3. Latin nyelv: Het. 6 óra. Az alaktan rendszeres ismétlése mellett, a latin mondattanba való bevezetés s fokozatos haladás, az idők, módok és esetek használata, latinus szóvonzat és mondat szerkezet a megfelelő irány gyakorlatokkal. Liviusból: A római köztársaság kezdete, Tarquinius Porsennát háborúra ingerli, — to-

vábbá, Phaedrus meséi (könyv nélkül) a Fastorum liberből, Fabii (könyv nélkül). A római állami élet főbb tényezői: a senatus, consularatus, tribunus, pontifex stb. Kk. Bartal-Malmossy Latin mondattana és olvasókönyve. Tanította: Dr. Veres Samu.

4. Német nyelv: Alaktan: a névelő, főnév, melléknév, számnév, névmás, viszonyszók, igeragozás. Olvasmány: Geschichten vom Herakles I—XIV. és költemények: Das Schwert, Nachtlid, Die Rache, Die wandelnde Glocke és Siegfried's Schwert. Fordítás, szótanulás, elemzés, könyv nélkülözés. Két hetenkint iskolai dolgozat. Kk. Hoffmann Mór „Német nyelvtan és olvasókönyv.“ I. rész. Hetenkint 4 óra. Tanította: Sárkány Imre.

5. Földrajz (phisica): A főbb fizikai törvények. lehetőleg kísérletekkel kísérve. A föld mint világtest. A föld szárazulata, vizei, légköre s belseje. Kk. Schmidt Ágoston „Fizikai földrajz.“ Het. 2 óra. Tanította: Sárkány Imre.

6. Történelem: Het. 3 óra. Magyarország története a legrégebb kortól a kiegyezésig. Kk. Maklári Pap Miklós II. kiadás. Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza het. 1 óra. Kk. Dr. Márki Sándortól. Tanította: Dr. Veres Samu.

7. Szám tan: Az alaplmlveletek ismétlése közönséges és tizedes törték, rövidített szorzás s osztás, viszonyok, egyszerű s összetett arányok s azoknak különféle alkalmazása, arányos osztás, láncszabály, kamatos kamat s rabat-számítás, vegyítés szabály, kézikönyv mint az I. és II. osztályban. Het. 3 óra. Tan.: Baksay István.

8. Rajzoló geometria: Az egyenes vonalak és szögek fekvése és mérési viszonyai, a négy alaplmlveletek. A három-, négy- és sokszög tulajdonsága, szerkesztése, összeillősége, hasonlósága és szimetriája kibővítése, terület meghatározása. Az idomok másolása, kisebb-nagyobb és hasonló nagyságu mértékben a háló- és arányos szög segítségével. Az idomok alakváltoztatása. A húr és érintő legfőbb tulajdonságai. A kerületi és a központi szög. A beirt és körülirt szabályos sok szög. Két kör viszonylagos fekvése és a legegyszerűbb érintési feladatok (ha az érintési pont adva van.) Kk. Landau dr. Wohlrab. Rajzoló geometria III. f. Het. 2 óra. Tanította: Schönleitner Károly.

9. Tornázás: Az egyszerű szabadgyakorlatok különféle nemei: állások, tag szabadgyakorlatok minden irányban, de csak egyoldali mozdulatokkal, járó szabadgyakorlatok változó ütemben és a futás egyes alakjaiban. Rendgyakorlatokból: sorfelállítás, igazodás, fordulatok, menet előre, hátra, oldalt, kanyarodás oldal- és arczsor-

ban. Szereken ugyanaz mint a II. osztályban csak fokozottabb mértékben. Het. 2 órán. Tanította: Schönleitner Károly.

IV. osztály.

Vallástan: (Ev. ref.) mint a III. osztályban. — (Ág. ev.) mint a III. osztályban.

Magyar nyelv: Het. 4 óra. Stilisztika I. rész. A nyelv és alkotó részei, — a nyelv fejlődése. Képes beszéd, — szóképek. Az irány tulajdonságai, — latinismus, germanismus stb. Az irány világsága, szabatosága, csinosága és energiája. A rithmus. Időmértékes verselés, nyugot európai (modern) versformák, — magyar nemzeti verselés. Kk. Góbi J. Stilisztikája. Arany J. Toldi három éneke, Bolond Istókból két részlet, — ez utóbbiakat a tanulók könyv nélkül is megtanulták. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Tanította: Dr. Veres Samu.

Latin nyelv: A mondattanból: A mellérendelt és alárendelt mondatok. Az idők viszonyulása több egymástól függő mondatban. Vonatkozó mondatok. A módok használata a vonatkozó mondatokban. Tartalmi mondatok quod-dal. Okadó mondatok: quod, quia, quoniam, quum által bevezetve. Tartalmi és kiegészítő mondatok ut-tal. Következményes, czélzatos, időt jelentő, föltétes, megengedő, összehasonlító, kérdő- és válaszmondatok. Idéző beszéd. Az oratio obliqua mondatai. Némely mondatalkotási sajátosságok és szabálytalanságok. Nyelvtani alakzatok. Verstan. Olvasás közben az alakítani ismeretek s a múlt évi tananyag folytonos ismétlése. Szóbeli extemporálék a tanult mondattani szabályokra. Ugyancsak az előadott szabályok begyakorlására kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Olvasmányul: Livius II. c. 23—33. Egyenletlenségek a plebejusok és patriciusok közt. Menenius Agrippa, — II. 34—40. (C. Marcius Coriolanus.) — II. 41—51 (Lex agraria. Fabii). — II. 51—62. (Volero Publilius. Appius Claudius II.) — Ovidiusból: Fast. II. 641—684. (Terminalia). — Fast. II. 533—570. (Feralia). — Fast. IV. 721—782. (Palilia). — Kk. Bartal-Malmossy Latin mondattana és olvasókönyve. — Het. 6 óra. Tanította: Kottasch Rudolf.

Német nyelv: A szóképzés tana. Modattan: alany, állítvány, jelző, kiegészítő (tárgy). határozók, az öszevont s öszetett mondatok. Szórend. Az igeidők s módok használata. Olvasmány: Der Argonautenzug I—V. és költemények: Morgenlied, Legende vom Hufeisen, Der Sänger, Der Postillon és Bürgerleben im Frieden. Fordítás, szótanulás, elemzés, könyv nélkülözés. Két hetenként

iskolai dolgozat. Kk. Hoffmann Mór „Német nyelvtan és olvasókönyv“ II. rész. Het. 3 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Történelem: Az ó-kor története. A keleti népek. Görögország, Róma a császárság megalapításáig. Szilágyi Sándor tankönyve szerint. Het. 3 óra. Tanította: Baksay István.

Természetrajz: Ásványtan: vegytani előismeretek, az ásványok alakja, physikai és chemiai tulajdonságai, az ásványok részletes leírása, kőzet- és földtan elemei, a föld korszakai és formái. Buza J. tankönyve nyomán. — Jegeczminták készítése, vegytani és lángkísérletek. Magyarország ásványlethelyeinek s földtani viszonyainak ábrázolása. Het. 3 óra. Tanította: Fábry János.

Szám-tan: Bevezetés a betűszám-tanba. A négy alapművelet egész számokkal és törtekkel. Geometriai haladvány mint osztás eredménye. Közös osztó, közös többszörös. Első fokú egyenletek egy ismeretlennel. Az arányok ismétlése. Mauritz Rezső általános szám-tana nyomán. Het. 3 óra. Tanította: Baksay István.

Rajzoló geometria: A kúpszeletek u. m. kerülék, hajtalék és mentelék alaptulajdonságai, különféle szerkesztés és a vonalak érintői. Az evolvensok, cycloisok, csigavonalak fontosabb tulajdonsága és szerkesztése.

Építmények alap- és homlokrajzainak, metszeteinek rövid ismertetése, épületek tervezése. — A görög és római ház ismertetése. A térbeli helyzet és ábrázolása felismerése czéljából, a derékszögű vetülettan elemei. Kk. Landau—Dr. Wohlrab rajzoló geometria III. füzet. — Tanította: Schönleitner Károly.

Torna: Ugy mint a III. osztályban. Het. 2 órán. Tanította: Schönleitner Károly.

V. osztály.

Vallástan: (ág. és helv. hitv.) A keresztyén egyház története ó- és középkor a reformatióig, Kovácsy Sándor tankönyve szerint. Het. 2 óra. Tanította: Fábry János.

Magyar nyelv: Het. 3 óra. A stilisztika második része; szerkesztés. A szerkezet törvényeinek olvasmány alapján való megmagyarázása. A thema alakja és tartalma. Tárgy és anyag. A logikai gondolkodás főbb alakjai, mind az anyaggyűjtés forrása. A vázlat kifejtése a szerkezet főtvényei alapján: Leírás, elbeszélés, elmélkedés, levél, chria megfelelő írásbeli dolgozatokkal. A ballada és románc eredete, — a székely népballada. Magyar ballada költők, főleg Arany János. Az óda ismertetése. Berzsenyi ódái. K. K. Góbi

Imre „Szerkesztéstan.“ Arany J. balladái magy. Gregus-Beöthy. Berzsenyi ódái magy. Verzsényi György.

Latin nyelv: Livius élete, történeti művének ránk maradt könyvei, irálya. Olvasmányul: XXI. és XXII. könyv (némi kihasználással), tárgyi s tartalmi magyarázat, nemkülönben az író jellemzőbb sajátosságait feltüntető észrevételek kíséretében. Carthago és Róma viszonya. — Valerius Catullus. III. XXXIII. — P. Vergilius Maro. Eclog. I. — Q. Horatius Flaccus. Carm. I. 3. — I. 4. — I. 24. — II. 10, 14, 18. — P. Ovidius Naso. Met. I. 89 — 150. A költők rövid életrajza; a költői műfajok ismertetése. Szóbeli extemporálék s két hetenkint írásbeli stilus-gyakorlatok tekintettel a nyelv- s mondattan ismételtesére. Kk. Bartal-Malmosi T. Livii ab urbe condita liber XXI-et XXII. — Pirchala Anthologia Latina. — Bartal-Malmosi Latin mondattan. Het. 6 óra. Tanította: Kottasch Rudolf.

Görög nyelv: A nyelvhangok s azok jeleiről. A magán- s mássalhangzók változásai (alkalmilag). A szótagok időmértéke és hangsulya. Hangsúlytalan és simuló szók. Az A- és O- ejtegetés. Attikai ejtegetés. A mássalhangzói ejtegetés. A mellékneves változása. A névmások. A számnevek Az „ó“- és „mi“-végzetű igék. Alkalmi rövid extemporálék s kéthetenként írásbeli dolgozatok, melyeknek tárgya alakok képzése, apróbb mondatok fordítása. Kk. Dóczy Görög nyelvtana. — Schenkl Ábel Görög olvasókönyve. Het. 5 óra. Tanította: Kottasch Rudolf.

Német nyelv: A mondattan befejezése: az összetett mondat és fajtái, mellé- és alárendelt mondatok szerkesztése, a mellékmondatok rövidítése; többszörösen összetett mondatok, körmondatok, megfelelő írás- és szóbeli gyakorlatokkal. Dr. Szemák István tanácskönyve nyomán. Olvasmányok: prózai és költői szemelvények, Herder „Cidjéből“ 23 válogatott románcz fordítva, tárgyi és tartalmi magyarázatokkal, részben könyvnélkül s prózában földolgozva. Iskolai és házi dolgozat havonként. Hoffmann Mór német tan- és olvasókönyvének 2-dik kiadása. Het. 3 óra. Tanította: Fábry János.

Történelem: Róma története Augustustól, a nyugot római birodalom bukásáig. A germanok. A népvándorlás s annak folytán keletkezett új államok. Az izlam eredete s terjedése. A nyugoti császárság megújulása. A császárság és pápaság küzdelme. A kereszties hadjáratok. A nagy királyságok alakulása. Kézikönyv: Szilágyi Sándor „Egyetemes történet“-e. Het. 3 óra. Tanította: Baksay István.

Természetrész: Növénytan: az őszi flóra egyes alakjainak ismertetése után a szövet- és alaktan; a növények élete; rendszeres leírások, földrajzi elterjedésük. Mikroszkopiai vizsgálatok, rajzolás, gyakorlatok a növények meghatározásában; gyűjtés, kirándulások. Kézi könyv: Buza János növénytana: segédkönyv: dr. Cse-rey Növényhatározója. Het. 2 óra. Tanította: Fábry János.

Mathematika: a) Algebra: Algebrai kifejezésekkel való műveletek, közös osztó és többszörös. Proportiók tana. Határozott elsőfoku egyenletek két és több ismeretlennel. Hatványozás, binomok magasabb pozitív egész hatványai (Pascal-féle háromszög). Négyzetgyök és a másodfoku egyenlet. Kőbgyök és számműveletek gyökmenntiségekkel. b.) Geometria: Planimetria a körbe és a kör körül rajzolt sokszögek kivételével. Kk. Mauritz Rezső „Algebra“ és Ábel Károly „Geometria“ Het. 4 órán tanította: Kerekes Dezső.

Torna: Összetett szabadgyakorlatok, ellenoldali mozgásokkal alkalmazva.

Rendgyakorlatokból: a fentebbiek főképen az alkalmas és változó felállításhoz, melyben a szabadgyakorlatok történeke, szergyakorlatok. Het. 2 óra. Tanította: Schönleitner Károly.

VI. osztály.

Vallástan: (ág. és hely. hitv.) A keresztyén egyház története a reformatortól kezdve. Kovácsy Sándor tankönyve szerint. Het. 2 óra. Tanította: Baksay István.

Magyar nyelv: A prózai írásművek elmélete. Olvastattak: Boroszló védelme 1474-ben, dr. Teleky Józseftől. A nemesség győzelme az urakon 1525-ben, Horváth Mihálytól. A Hunyadiak harca a török ellen, Salamon Ferencztől. Esmék Magyarország története philozophiájához, Pulszky Ferencztől. Mily hatások alatt jött létre Vörösmarthly „Zalán futása?“ Gyulai Páltól. Az írás története, Csengery Antaltól, — ezeknek alapján a történeti és értekező próza szerkezete, célja, helye az írásművek között, végül a történetírás története a görögöknél, rómaiaknál és hazánkban. Szónoki beszédek: Pitt beszéde a rabszolga kereskedésről, (1792. ápr. 2.) Perikles beszéde az athaenei népgyűlésen 431-ben Kr. e. Deák Ferencz beszéde a közös iskoláról (1848. aug. 8.) Antonius beszéde Caesar holtteste felett Shakespeare-től. Védelem P. J. számára 1812-ben Kölcsey Ferencztől. Plataea megbizottainak beszéde 427. Thukides-től. Emlék-beszéd az elestek felett 431-ben, Periklestől. A tudomány befolyása az életre, akadémiai beszéd (1867. jan. 31) br. Eöt-

vös Józseftől. Nikiasz beszéde katonáihoz, ezek alapján a szónoki próza szerkezete czélja és előadása. Shakespeare: „Julius Caesar“ című tragoediája, Moliere „Tudós nők“-je, ezeknek alapján a dráma szerkezete. Írásban feldolgozták: Magyarország nem volt de lesz. Antonius jelleme. A comicum Crysale személyében. Boroszló védelme 1474-ben (vázlat) Julius Caesar tragicuma. Üdvözlő beszéd. Kis gyermek ravatala felett, (szónoki beszéd). Uri rajz s több szónoki beszéd s értekezés vázlata. — A nyelvek osztályozása, a magyar nyelv fejlődése s rokonai. Kk. Góbi Rhetorikája és ifjabb Szinyei József „A magyar nyelv rövid rendszere.“ Het. 3 óra. Tanította: Bodor István.

Latin nyelv: Az alak- és mondattan folytonos gyakorlása mellet Livius XXII. könyve kihagyásokkal. Vergilius életrajza, irodalmi működése, Aeneisének hatása más nemzetek, különösen a magyar nemzet eposzára. Az Aeneis tartalma, szerkezete, az I-ső ének cursiv, a II-ik ének tüzetes fordítása kihagyásokkal, régiségek. Cicerónak életrajza, a Pompeius mellett (Pro lege Manilia) tartott beszéd bevezetéssel, a szöveg megértéséhez szükséges magyarázatokkal, a pontusi háborúk. Két he'enkint írásbeli dolgozat. — Kézi könyvek: Bartal-Malmosi Livius XXI és XXII. könyve jegyzetekkel Bartal-Malmosi. Mondattan: Pirchala Vergilius Aeneise jegyzetekkel. Dr. Keleti Vincze: Cicero. De imperio Cn. Pompei oratio ad Quirites. Heti 6 órán. Tanította: R. Vozári Gyula.

Görög nyelv: A multévi tananyag átisméltése után a művégzetű igék első és második osztálya. A rendhagyó igék. Az igék jelentésének szabálytalansága. Szóképzéstan. A mondattanból: A névelőről szóló tan; a számról és nemről, az esetek használata, az előjárók, a névmások. Az ige nemeiről. Az idők használata. Az igemódok használata az egyszerű s az összetett mondatokban. A határozatlan és részesülő igenévről. A visszavívó mondatok sajátosságai. A kérdő- és tagadó mondatok. A részszócskák (particulae) A szabályoknak megfelelő görög-magyar s magyar-görög fordítási gyakorlatok az olvasó könyvből s extemporálék. Ezekon kívül olvasmányul szolgált: Aesopus meséi s más apróbb elbeszélések. Xenophon Kyropaediájából: Cyrus származása, az ifjuság neveltetése a perzsáknál (Cyr. I. 2, — 15). Az Anabasisból: Az ifjabb Kyros. Készülődések a háborúhoz (An. I. és II.: Vonulás a király ellen (An. I. 4, 5, 6). A eunaxai ütközet (An. I. 7, 8). Kyros jelleme (An. I. 9) Sokrates Nevezetességeiből: Sokrates védelme vádlói ellenében. (Comin. I. 1, 2). — Xenophon élete s művei. — Kéthetenként

írásbeli dolgozat a tanult szabályok begyakorlására, Kk. Dóczy Görög nyelv- és mondattana. Schenkl Ábel Görög olvasókönyve. Dr. Schenkl Chrestom. Het. 5 óra. — Tanította: Kottasch Rudolf.

Német nyelv: A nyelvtan rövid isméltése. A német költészetből a legszükségesebb verstani ismeretek u. m. a szótagok hangsúlyozása, rhytmus, legyakrabban előforduló verslábak, versmérték, a rímről, versfajok, versszakok és némely költői műfajok. — Költői olvasmányok: Schwäbische Kunde, Preis des Schöpfers, An Gisecke, Der Eislauf, Die Sommernacht, die Trennung, Wanderers Nachtlid, Ein Gleiches, Der Harfenspieler, Meeresstille, Glückliche Fahrt, Gesang der Geister über den Wassern, An den Mond, Das Dörfchen, Das Landleben, Nacht. Prózaí olvasmányok: Charakter des Augustus, Die Bildsäule des Vatikanischen Apollo, Herder. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kk. F. M. Gredy „Die deutsche Poetik“ és Hoffmann Mór „Német tan- és olvasókönyv“ III. köt. Het. 3 óra. — Tanította: Polnis János.

Történelem: Az újkor. A felfedezések. A reformáció. A tudomány és művészet újra ébredése. A vallásos és nemzeti háborúk. A fejedelmi absolutismus kora. Demokratikus mozgalmak. A francia forradalom és Napoleon kora. A juliusi forradalom hatása. Az 1848-iki események rövid vázlata. Szilágyi Sándor tankönyve nyomán. Het. 3 óra. Tanította Baksay István.

Természettudomány: Állattan: elemi és összetett szervek, az állati élet működése, rendszeres leírás, földrajzi elterjedés. Kézikönyv: Buza J. állattana. Mikroszkópiai vizsgálatok, rajzolás, az állatok meghatározása. Segédkönyv: Török P. bogár határozója. Rovargyűjtés, az állatok kikészítése gyakorlatilag. Het. 3 óra. Tanította: Fábry János.

Mathesis: a) Algebra: A hatványozás általánosítása. Műveletek zero, negatív és tört kitevőjű hatványok és gyök mennyiségekkel, irracionális és imaginaris gyökök. Különböző alapu számrendszerekben az alpműveletek, átmenet egyik rendszerből a másikba. Logarithmusok elmélete és alkalmazása.

b) Geometria: A körbe és a körül írt sokszögekre vonatkozó tételek, a kör és részeinek kerülete és területe. Goniometria és trigonometria. Kk. Mauritz Rezső és Ábel Károly tankönyvei. Het. 3 óra.

Torna: Összetett szabadgyakorlatok, ellenoldali mozgásokkal is alkalmazva.

Rendgyakorlatokból: a fentebbiek, főképen az alkalmas és vál-

tozó felállításához, melyben a szabadgyakorlatok történnek. Szergyakorlatok. Het. 2 óra. Tanította. Schönleitner Károly.

VII. osztály.

Vallás tan: (Ev. ref.) A vallásos eszmék története. Irta: Szász Domokos. A vallás eredete a legrégebb kortól napjainkig. Het. 2 óra. Tanította: Bodor István.

(Ág. ev.) Bibliái bevezetés. Ó- és újszövetségi válogatott olvasmányok, megfelelő magyarázatokkal. Het. 2 óra. Tanította: Fábry János.

Magyar nyelv: Az esztetikai alapelvek s a lélektani sajátságok megismertetése után példák alapján a költői irány verstani sajátságai. Olvasmányok: Honfi dal, Rég veri már, Szülőföldemen, A virágnak megtiltani, Temetésre szól az ének, Petőfitől; Télen nyáron puszta én lakásom, Tompától; Hazámhoz, Szász K.-tól, több népdal, melyeknek alapján a dal, — több elegia Vörösmarty, Tompa és Aranytól, ezek alapján az elegia; — az óda különféle fajaira olvasott és magyarázott kiválóbb művek vezér nyomán az óda sajátságai, szerkezete és fajtái. Levél egy kibujdosott barátom után Tompától; melynek figyelembe vételével a költői levél, Vojtina ars poëtikája alapján a tanközfemény. „A hit“ Bajzától, „Enyhülés“ Tompától, ezek alapján a bölcselő ének; több leiró költemény és idyll. Az epikai költészet egyes fajainak megismertetése „Csörsz árka“ Tompától, „A fekete eb“ Garaytól, „Árvalány haj“ Tompától, Sz. László, „A varró leányok“ Aranytól, „A szellő“ Gyulay Páltól s ennek valamint Aranynak több balladája alapján történt. A hősköltemény megismerésére. A Zrinyiász, Csokonay Dorottyája és Vörösmarty Zalán futása által vezettem az ifjúságot. Egy pár elbeszélés és több mese alapján a költői próza s ennek fajtái s a didaktikai s epikai műveket ismertük meg. A drámai egyes fajainak megismerése végett olvastuk Katona „Bánk bán“-ját, Szigligeti „Liliomfi“-ját, Madách „Ember tragoediáját“, Shakespeáre „Szentivány éji álmát“ és „Leonát“ Czakó Zsigmondtól. Feldolgozták: A szorgalom mindent legyőz, A humor és comikum, Senki sem boldog halála előtt, Mi idézte elő Görögország fölényét az ókorban? Aesthetikai méltatása Vörösmarty „Az uri hölgyhöz“ ezimű költeményének, A regekép, románcz és ballada közti párhuzam, A munkaszereget minden erénynek forrása, több bírálat és elemzés. Het. 3 óra. Kk. Kapossy Luczián költészettana. Tanította: Bodor István.

Latin nyelv: Az alak- és mondattan ismétlése mellett Cicero életrajza, irodalmi munkássága, nyilvános pályája, a római birodalom állapotai Catilina majd Antonius korában. A Catilina ellen tartott I. beszéd tüzetes, a II. beszéd cursiv fordítása, az Antonius ellen tartott első philippika. Vergilius életrajza, Aeneis, tartalom, szerkezet és a VI-dik ének fordítása. Régiségek; két hetenkint írásbeli dolgozat. Kézikönyvek: Köpesdy: Cicero Catilina. (Franklin társ.) Jánosi Boldizsár. Philippika. (Franklin társ.) Pirhala Vergilius Jegyzetekkel. Bartal-Malmosi Mondattan. Het. 6 óra. Tanította: R. Vozári Gyula.

Görög nyelv: Az alak- és mondattan tüzetes ismételtetése mellett az Odysseia szerzője, tartalma, szerkezete, előadásmódja, nyelvi sajátságai, régiségek. Odysseus Kalypsónál, Nausikaa V. és VI. ének. Herodotos életrajza, történetírása, szójárása. Kroisos és Solon története. A marathoni és salamisi ütközet. Történeti háttér, előzmény és következmény és ó-kori földrajz. Kéthetenként írásbeli dolgozat. — Kézikönyvek: Dr. Csengeri János Homeros Odysseiaja, jegyzetekkel. Dávid István Szemelvények Herodotos műveiből. Heti 5 óra. Tanította: R. Vozári Gyula.

Német nyelv: A nyelvtan rövid átsmételése. Némely fontos irodalom-történeti ismertetések többnyire már előfordult olvasmányok alapján u. m. a német hősmonda és szereplése a középkori költészetben, az udvari eposz és lantosköltészet (Minnesang), legnevezetesebb költői, a népéposz, Nibelungenlied és Gudrun, a polgár-lyrika (Meistergesang); a reformáció és utánzók korszaka, a nyelvtársulatok és különféle költői iskolák. Olvasmányok: Göthe „Hermann u. Dorothea“ idyllicus eposzából az első három ének és Schiller „Wilhelm Tell“ színművéből a negyedik felvonás. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. dr. Heinrich Gusztáv „Deutsches Lehr- u. Lesebuch“ 3 ik kötet. Weber Rudolf „Goethe Hermann u. Dorothea“ja és dr. Heinrich Gusztáv „Schiller Wilhelm Tell“-je. Het. 3 óra. Tanította: Polnis János.

Politikai földrajz: Európa, Amerika, Ázsia önálló államai s azok gyarmatbirtokainak ismertetése, kiterjeszkedvén azok történeti fejlődésére, földrajzi, földmívelési, ipar-kereskedelmi, néprajzi s államszervezeti viszonyaira és főbb városaira. Kk. Scholtz Albert „Politikai földrajza“. Heti 2 óra. — Tanította: Sárkány I.

Mennyiségtan: a) Algebra: A másodfoku egyenletek teljes elmélete, a másodfokúra redukálható magasabb fokú egyenletek. A másodfoku függvény maximum és minimum értéke. Arith-

metikai és geometriai progressiók, utóbbiak alkalmazása kamatos kamat, járadék- és törlesztési számításoknál, valamint periodicus tizedes törtek átalakításánál kezönséges törtekké.

b) Geometria: Algebrai kifejezések graphikai ábrázolása. A pont koordinatai, két pont távolsága, a kör és egyenes egyenlete. Stereometria. Kk. Mauritz Rezső Algebra és Ábel Károly Mértan. Het. 3 óra. Tanította: Kerekes Dezső.

Természettan: Bevezető alapfogalmak. Meehanika. Akusztika és Optika. Kk. Czögler Alajos „Természettan“ a Het. 4 órán. — Tanította; Kerekes Dezső.

Torna: Szabad- és rendgyakorlatok sorban és szakaszban. Szergyakorlatok. Het. 2 órán. — Tanította: Schönleitner Károly.

VIII. osztály.

Vallástan: (Ev. ref. és ev. ág.) mint a VII. osztályban.

Magyar nyelv: A magyar nemzet irodalom története az egyes korokat és írókat jellemző irodalmi művek alapján, figyelmet fordítva arra, hogy az egyes korok és írók jellemzése mellett az eddig olvasottak kiegészítsenek s nyelvünk fokozatos fejlődése példák által váljék világossá. Írásban feldolgozták a következő tételket: Az ősi magyar nyelv sajátosságai. Az öregé a múlt, a férfié a jelen s az ifjúé a jövő, A családi vizsályok okai az Árpád-házban, Az elektrumosság gyakorlati alkalmazása, A nemes tett önmagában bírja jutalmát, Tompa Mihály hatása a forradalom alatt és után. A munkaszeretet minden erénynek forrása (versenymű). Több elemzés, bírálat és irodalom történeti vázlatok. Kk. Beöthy. Het. 3 óra. Tanította: Bodor István.

Latin nyelv: Taciti Annales: I. könyv 1—30 és III. könyv 1—19 fejezet, Q Horatius Fl. I. könyv III, VI, XII, XIV, XXIV, II-ik könyv III. és X, III-ik könyv: I és IV—VII-ig IV-ik könyv IV, VII és a Carmen seculare, epodon liber II, VII, XIII, satyrák közül az I és IX, s az „Ars poetica“ alaki, szerkezeti és tárgyi magyarázatokkal. Havonként két írásbeli dolgozat, extemporálék. Régi-ségtan és irodalom történet. Kk. Bartal-Malmosy Horatius, Pirségtan és irodalom történet. Kk. Bartal-Malmosy Horatius, Pirségtan és irodalom történet. Kk. Bartal-Malmosy Horatius, Pirségtan és irodalom történet. Het. 5 óra. Tanította: Bodor István.

Görög nyelv: Az alak- és mondatismétlése mellett Homeros, homerosi kérdés, trójai mondakör, az Ilias tartalma, szerkezete, nyelvi sajátosságai. Az első és második ének cursív fordítása. Alexandros és Menelaos párviadala, Paudaros frigszegése (IV. és

V. ének.) Rokon értelmű szók, etymologikus csoportok, a szövegben előforduló régiségek. — A görög böselekedés történelmi áttekintése Sokratesig, Sokrates, Platon böselete, Platon művei, röviden érintve Aristoteles és Xenophon viszonyát Sokrateshez. Sokrates élete és működése, meg halála. — Apologia Sokratis. Két hetenkint írásbeli dolgozat. Kézi könyvek: Dr. Szamosy János Szemelvény Platon műveiből. Dr. Csengery J. Iliása jegyzetekkel. Polgár Gy.: Szócsoportok Homerosból. — Heti óra 6. — Tan.: R. Vozári Gyula.

Német nyelv: A nyelvtan rövid áismétlése. A német irodalom történetéből a második virágzó korszak, különösen Klopstock, Wieland, Lessing, Herder, Goethe, Schiller; Hainbund, Sturm- és Drangkorszak: a klaszikusok kortársai és a romantikus iskola. Olvasmány; Goethe „Iphigenie auf Tauris“ színművéből az első felvonás. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. dr. Heinrich Gusztáv „Deutsches Lehr- und Lesebuch“ III. kötet és dr. Bauer Simon „Goethe Iphigenie auf Tauris“. Het. 2 óra. Tanította Polnis János.

Történelem: Magyarország oknyomozó történelme, tekintettel az alkotmány s mivelődés fejlődésére, a fontosabb kútfők ismertetése. Kk. Mangold Lajos „Magyarorsz. oknyomozó történelme.“ Het. 3 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Mennyiségtan. a) Algebra és Geometriából a gymnasiumi tananyag ismétlése. A kapcsolástan elemei, permutációk, kombinációk és variációk. Newton binomialis tétele. Kk. Mauritz Rezső Algebra és Ábel Károly Geometria. Het. 2 óra. Tan.: Kerekes D.

Természettan: Hőtan és a chemia elemei, Mágnesség és elektromosságtan. A kosmographia elemei. Kk. Czögler Alajos „Természettan.“ Het. 4 óra. — Tanította: Kerekes Dezső.

Philosophia propedeutika: Lélektan: a lelki élet, a lelki élet főbb csoportjai: az érzetek, a képzetek, a tudat és a képzetek tüneményei, s kedőlymozgalmak, a mozgások tüneményei. Logika: a logikai gondolkodás kifejlődése, a képzetek associativ és apperceptiv összeköttetései, az általános (fogalmak, itéletek, következtetések) és rendszeres gondolkodás (meghatározás, osztályozás, bebizonyítás) formái, a tudományok fölosztása és a főbb (inductiv és deductiv) módszerek. Dr. Pauer Imre tk. nyomán. Írásbeli dolgozatok: „Főadata-e a culturának az ösztönök elnyomása?“ „Az igazság kutatásának módszerei.“ „A hypothesisek logikai értéke.“ Het. 3 óra. — Tanította: Fábry János.

Torna: Ugyanaz mi a VII. osztályban. Het. 2 óra. — Tanította: Schönleitner Károly.

Nem kötelezett tantárgyak:

1. Szabadkézi rajz: (III—VIII. osztályban hetenként 2 óra.) Kezdők: A meander összetettebb alakzatai. Köríves kombinációk a négyzetben és körben. Stilizált levelek és virágok, pálmették, fonadékdiszkek, levél és virágszalagok. Haladók: Stilizált polychaon síkétkitmények rajzolása és festése. — Stilizált oszlopfők, párkányok és más építészeti alkatrészek árnyékolt rajzolása. Tanította Schönleitner Károly.

2. Gyorsírás. Két csoportban: a) kezdők IV.—VII. osztályból tanulták a levelezési gyorsírást heti 2 órában Forrai Soma tankönyve nyomán; b) haladók a VII.—VIII. osztályból a vitairást heti 1 órában Markovics Iván tankönyve szerint. Beiratkozott összesen 26 tanuló. Sajnos azonban, hogy a tanulók nagyobb részében csak a szalmatűz működött s a tanév II. felében az órák látogatását elhanyagolta. Tanította: Sárkány Imre.

Francia nyelv. Többek óhajlásának eleget tenni akarván ez idén a nyelv tanításánál német szövegű tankönyvet használtam, hogy az illetők a francia nyelv gyakorlása mellett a németben is előbbre haladhassanak. Összesen beiratkozott 15 tanuló, de sajnos, hogy a tanév második felében a táncoktatás beálltával a legtöbbször a tanulási kedv jóval alább szállott és a tanórákat sem látogatta oly rendszeren mint azelőtt. Tananyag: a kiejtés, névelők, főnév ejtegetése, melléknév egyezése, névmások, a két segítő ige teljes hajlítása megfelelő fordítási gyakorlatokkal. Kk. Dr. Karl Ploetz Elementarbuch der französischen Sprache. Het. 2 óra. Tanította: Poluis János.

4. Összhangzatos ének: Hetenként 2 óra, — az V—VIII. osztályok azon tanulóit kötelesek járni ezen órákra, — kik kellő hangerővel bírnak.

VI.

Érettségi vizsgálat.

A folyó tanévben a 8-ik osztály mind a 12 növendéke jelentkezett az érettségi vizsgálat letetésére; s miután a május 13—18-án tartott osztályvizsgálatokon mindnyájan megfelelték a kívánalmaknak, — május hó második felében (21—25. napjain) 12-en tettek írásbeli érettségi vizsgálatot.

A feldolgozandó tételek voltak:

1. A magyar nyelv és irodalomból:

a) Mikor teljesíti a színpad magasztos hivatását?

b) A szokás hatalma az erkölcsi érzetek alakulására.

Az első tételt kidolgozták nyolczan, az utóbbit négyen.

Jeles eredménnyel dolgozott 7, jóval 1, elégséggel 4.

2. Latin nyelv és irodalomból:

Cicero de officiis, Lib. III. Cap. 10.

Jelesen dolgozott 4, jól 3, elégségesen 5.

3. Görögül: Xenophon Memor. Soer. IV. 6. 2—5-ig.

Jelesen dolgozott 6, jól 2, elégségesen 4.

4. Németül: Gellert és Rabener. (Életrajzi párhuzam.)

Jelesen dolgozott 3, jól 7, elégségesen 2.

5. Mathesisből: a) Algebra: A nyáron felépítendő tornacsarnok a téglán kívül, melyet a város ingyen ad, 4500 frtba kerül. Ha ezen összeget a gymnasium pénztára kölcsön veszi, mekkora — minden év végén fizetendő — részletfizetéssel törlesztheti ezen összeget 12 év alatt, a kamatláb 5%. Hány év alatt lenne a kölcsönösszeg törlesztve, ha a kamaton kívül csak 1% fordítottat törlesztésre:

b) Feloldandó a következő egyenlet rendszer:

$$3x^2 - 7xy + 2y^2 = -7 \text{ és}$$

$$4x^2 - 7xy - 2y^2 = -14.$$

c) Geometria: valamely egyenes kúp térfogata 1813.797 cm^3 palástja kétszer akkora mint alaplapja, mekkora az alap sugara, a kúp magassága, oldala és felszíne:

Jelesen dolgozott 4, jól 0, elégségesen 5, elégtelenül 3.

A szóbeli érettségi vizsgálatot június 26-ik napján tartottuk mélt. és főt. Kún Bertalan ev. ref. püspök ur elnöklete mellett, méltóságos Gömörj Oszkár miniszteri tanácsos ur, mint kormányképviselő jelenlétében. A vizsgáló bizottságnak tagjai voltak a nevezett püspök uron kívül, az igazgató választmány köréből: annak elnöke Dapsy Vilmos, Terhes Pál ev. ref. lelkész, Institorisz Endre urak, — a tanárok közül az igazgatón kívül 5 tanár. Az ág. hitv. ev. tanulók a vallástanból június 21-én tették le az érettségi vizsgálatot tisz. Kemény Lajos ev. lelkész, mint az egyházfőhatóság megbízottjának elnöklete mellett.

Szóbeli érettségi vizsgát tett 12 ifju. Jeles eredménnyel érettnek nyilvánított 5, egyszerűen 7.

Az érettségi vizsgát mindnyájan sikerrel tették le; és pedig

jeles eredménnyel: Demeter István, Juhász László, Korányi György, Kratochvilla Vendel és Soós Béla, — jól: Szojka Gyula, — egyszerűen: Benyó Géza, Dobsinszky Lajos, Kishonthy Ákos, Noga János, Schmidt Sándor és Szlávik Ádám.

Ezek közül lesz: bölcsészethallgató 4, jogász 5, orvos 1, erdész 1, gazdász 1.

VII.

Ösztöndíjak és tandijelengedés.

a) A tanév végén, június 22-én tartott vizsgálatok alkalmával következő ösztöndíjak osztottak ki:

1. A néhai Róth-Teleky Johanna grófnő által hagyományozott alapból, ez évben is Korányi-Ranosztay György részesült 38 frt ösztöndíjban.

2. A Huszt József-féle 1000 frtos alapítvány tőke kamatját 45 frtot kapta: Demeter István VIII. o. tanuló.

3. A Miklovics György-féle 1000 fortos alapítvány kamatját 45 frtot kapta: Soós Béla VIII. o. tanuló.

4. A dr. Nagy Lajos emlékére tett 100 frtos alapítvány tőke kamatját kapta két tanuló, és pedig Juhász László VIII o. tanuló 22 frt 50 krt, — Vincze István V. o. tanuló 22 frt 50 krt.

5. A Huszt Andrásné-féle 600 frtos ösztöndíj-alap kamatját 27 frtot Szabó László VII. o. tanuló.

6. A Lichard Károly-féle két drb 100—100 frtos földtehermentességi kötvényből álló alapítvány 5—5 frtos kamatait kapták: Bazowszky Lajos VI o. és Kovács László VI. o. tanulók.

7. A pelsőcz- Szentpétery 100 frtos alapítvány kamatját 5 frtot kapták: felerészben Koós Mihály III. o., — felerészben Papp Dezső II. osztálybeli tanulók.

8. Konyha József-féle 200 frtos alapítvány kamatját 9 frtot kapta: Korányi György VIII. o. tanuló.

9. A Káposztás József-féle alapítvány 2 frtos kamatját kapta Kosztra János V. o. tanuló.

10. A gróf Forgách Gyuláné 200 frtos alapítványa előb 500 frtra szaporítandó s csak akkor lesz kiadható egy szegény, de jeles előmenetelű tanulónak, vallás külömbiség nélkül.

b) A lefolyt 1888—89. tanévben: a) 14 tanulónak egészen à 16 frt, 224 frtban, — b) 12 tanulónak felerészben à 8 frt, 96 frtban,

c) 1 tanulónak 9 frt. — d) 5 tanulónak à 4 frt, 20 frtban — engedtetett el a tandij. Az elengedett tandij 349 frtot tesz ki.

VIII.

T a n e s z k ö z ö k :

a) Gymnasiumi könyvtárak :

Nagy könyvtár: Az iskolai év. folyama alatt a nagy könyvtár szakszerű elrendezését befejeztük. — Van könyvtárunkban 2820 önálló munka 3757 kötetben. — Ezek az egyes szakok szerint következőleg oszlanak meg: 1. Theologia: 937; — 2. Philológiai: 634. — 3. Historia és geographia: 393; — 4. Mathematica és természettudományok: 217; — 5. Philosophia: 178. — 6. Jog és államtudományok; 141. — 7. vegyesek: melyhez járul még 1272 füzet folyóirat és 1104. drb. „Értesítő.“ Így könyvtárunk állománya: 6233 darab.

Ajándékozott könyvek: a tanári könyvtárt adományokkal gyarapították: 1. A m. t. Akadémia: 12 kötet és 42 füzet. Továbbá: 2. A nm. m. kir. közoktatásügyi minister ur a közoktatásügy állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett XVII. jelentése I. II. kötet. — Az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap 1887. évi állapotáról szóló jelentése. — 3. Dr. Schwicker J. H. Általános földrajz. — 4. Dr. Hunfalvy János, Földrajz 2 kötet. — 5. Stein János m. kir. egyetemi könyvtáros: Gáspár János és Kovácsi Antal, Magyar olvasókönyv 1-ső és 2-ik kötet. — 6. Deák Gerő ev. ref. kuntanodai r. tanár és Makai Jenő ev. ref. kántor-tanító, Magyar Kalliope. Egyházi és világi énekek. — 7. Kolozsvári I. Ferencz József tudomány egyetem hivatalos kiadványainak II. és III. füze, Almanach és Tanrend 1888—89. 2-ik felére. — 8. Csisko János, Keresztény Vallás. — 9. Lauffer Vilmos; szaktanár részére: Dávid István Latin-magyar zsebszótár, és Xenophon Memorabiliainak teljes szótára. — Algebra Dr. Vagner Al. átdolgozása. — Fizikai földrajz Egyed M.-től — 10. Lampel Róbert, szaktanárok részére 37 db könyvet. — 1. Eggenberger-féle könyvkereskedés: szaktanár részére 3 db tankönyv. — 12. Sárospataki irodalmi kör: a gymn. könyvtár III. VIII. és XIII. kötetét. — 13. Franklin társulat, a szaktanárok részére 10 db tankönyv. — 14. Palm Nándor, ker. állat orvos: Die Dichtkunst des Boileau

Despereaux, von Ferdinand Freihern von Siekingen 1786. — 15. Patzek Emil: Az uzsai gyöngy, Gerő K.-tól. — 16. Ferenczy Józseftől: Egyetemes könyvtár 1, 6. 20-ik füzeté. — 17. Lengyel Sámuel ur a Természettudományi közlönynek 1—19. kötetét ajándékozta. Ezen kötetek 220 füzetet tartalmaznak, — egy némely kötetből a füzetek duplumban is megvannak, — 32 füzet hiánya mégis hiányossá teszi e becses szaklapot, — talán a kiadó hivatal a duplumban meglevő 77 füzetért hajlandó lesz a hiányzó 32 füzetet becserélni.

Ugy a testületek, könyvkiadó cégek, mint egyesek fogadják iskolánk hálás köszönetét — szíves adományaikért.

A tanári könyvtár részére következő szaklapok jártak: 1) Prot. egyh. s iskolai lap, 2) Sárospataki lapok, 3) Evangélikus egyház s iskolai lap, 4) Nyelvőr, 5) Philologiai közlöny, 6) Philosophiai szemle, 7) Figyelő, 8) Természettudományi közlöny és pótfüzetei, 9) Természetrizsi füzetek, 10) Művészi ipar, 11) Tanári közlöny, 12) Egyetemes közoktatásügyi szemle, 13) Földrajzi közlemények, 14) Századok, 15) Magyar történelmi életrajzok, 16) Kárpát egyesületi évkönyv, 17) Magyar nyelvtörténeti szolár.

2. Ifjúsági könyvtár: A lefolyt tanévben 3 csoportba osztatott és pedig az 1-ső csoportbeli könyvek I—II. osztályok, a 2-ik csoportbeli könyvek a III—V, osztályok, 4-ik csoport a VI—VIII. osztály tanulók részére. Összesen 146 frt 80 krt. fordítottunk ifjúsági könyvekre és lapokra.

b) Szertárak.

1. Természetrizsi muzeum. a) Az állattani osztály rendezve van. Tartalma következő:		szám	darab	frt kr.
A) Készülékek	}	304	637	1187.90
Csontvázak				
Állattermények				
B) Vertebrata *)				
C) Arthrozoa:				
VI. Insecta	000	000		—.—
I. Coleoptera	141	504		9.—
VII. Arachnidea	3	4		4.50
VIII. Crustacea	10	26		19.50
IX. Vermes	8	14		14.—

*) Az A) és B) alattiak a múlt évi Értesítőben voltak kimutatva.

D) Gastrozoa:	szám	darab	frt kr.
X. Mollusca:			
1. Caphalota	3	2	7.50
2. Gesteropoda	56	320	40.10
3. Acephala	32	1133	93.50
XI. Echinodermata	7	8	15.50
XII. Coelenterata	28	28	10.60
Összesen	592	2277	1402.10

Ezen összes értékből csupán 419 ft 60 krt tesz ki, mit a gymnasium ez osztályra készpénzben fordított. Az ajándékozott tárgyak értéke: 982 frt 50 kr. ebben foglaltatnak azon tárgyak is, melyeket a kezelő szaktanár (122 frt 70 kr. ért.) gyűjtött. — Ez évben a következőkkel gyarapodott: Anthony Károly hgi urad. főerdész ur (Polomka) 5 db madarat praeparált szivességből (25 frt ért.) s egy Scolopax gallinago-t ajándékozott, Richter Aladár t. j. ur egy béka csontvázat, Okolicsányi János IV. oszt. tanuló 3 drb madarat (Asturnisus, Columbalivia dom., Grexpratenensis), Soós Béla VIII. oszt. tan. egy kutyaembryót ajándékozott, Marczeli K. és Zachar G. IV. oszt. t. csigát (Clausilia senilis) gyűjtöttek: Dobrik L. és Vinis V. VI. oszt. tanulók egy pár madarat praeparáltak. Az alsóbb fokú állatok elhelyezésére készült üveges szekrény megfelelő tárgyartókkal 60 frtba került. Ez osztály 2290 darabot foglal magában.

b) A növénygyűjtemény rendezése következik. Richter Aladár tanárjelölt ur 6 drb mikroszkopiai praeparatumot, Holub Emil VI. oszt. t. egy kókuszdiót ajándékozott.

c) Az ásvány-közvetani osztályt szaporították: Sárkány Imre tanár ur 2 db vörös vaskövel, Benyo Géza és Soós Béla VIII. oszt. t. kővületekkel, Markus M. és Novek B. IV. oszt. t. quarejegeczekkel, Richter A. t. j. ur 1 kővült kagylóval, Kobialka János mérnök ur (Gyalár) 12 darab vas és mészkövel. Együtt van 2300 darab.

2. Fizikai szertár: Meiser és Mertig gyűjteménye az optika és galvan elektromosság kísérleti tanulmányozására 30 frt — kr. Permanens mágnésrud 3 frt — kr. Inductiv készülék 10 frt — kr. Elektromos csengettyű 5 frt 20 kr. Geiszler-féle eső 1 frt 20 kr. Ég-gomb horizont és órákörrel 20 frt — kr. Camera obscura 10 frt — kr. A laterna magicához képek és chromatrop 3 frt 20 kr.

Kiemaier Amalgam	1 frt 20 kr.
Tellurium	21 frt 30 kr.
	Összesen . 110 frt 10 kr.
Volt	145 darab
Szeroztetett	50 darab
	Összesen . 195 darab

3. **A vegytani szerek és eszközök** (84 szám) 4 db retortával szaporodtak.

4. **Földrajzi tanszereink** ez évben nem szaporodtak.

5. **A régiség- és pénzügyteményben** van 946 db. Szaporították: Tóth József bankpénztárnok ur egy ezüst emlékéremmel. Engler L. II. oszt. t. 1 emlékéremmel. Krémer M. IV. oszt. t. 2 db ezüst-, Zachar Gusztáv IV. oszt. t. 5 db rézpénzzel.

6. **Kézműtárgy** van 11 db.

IX.

Ifjusági egyesületek.

a) **Önképzőkör.**

A „Tomba Mihály“ nevről nevezett ifjusági önképzőkör 1888. szeptember 12-én tartotta alakuló közgyűlését Bodor István társelnök elnöklete alatt. Ifjusági elnökké Juhász László VIII-ik, titkárrá Demeter István VIII-ik, főjegyzővé Kishonthy Ákos VIII-ik, pénztárnokká Korányi György VIII-ik, jegyzővé Csapó János VII-ik és ellenőrré Klaesko József szintén VII-ik osztálybeli tanulók választattak meg. — Ez ülés elhatározta, hogy mindenik tisztviselő köteles hivatalát a tudomány valamely ágából vett értekezéssel elfoglalni. — Az ekként megkezdett működést egész év végéig folytatta a társulat, tartván ez időszak alatt 37 rendes s két disz-ülést; az egyiket október 6-án az aradi vértanúk, a másodikat márczius 15-én, a magyar szabadság emlékünnepe. — Mindkettő változatos és az ünnepély természetéhez illő műsor szerint folyt le. Az utóbbinak műsora a következő volt: — 1. Énekkar. — 2. Megnyitó beszéd dr. Veres Samu tanártól. — 3. „Az állatkert királya“ Bartók Lajostól, szavalta Demeter István VIII. osztálybeli tanuló. — 4. „Márczius 15-ikén“ költemény Szabó László VII. osztálybeli tanuló. — 5. „Sárossy Gyula forradalmi költészete,“ tanulmány Korányi

Györgytől VIII. osztálybeli tanuló. — 6. „Előre“ Tóth Kálmántól, szavalta Csapó János VII. osztálybeli tanuló. — 7. „Egy kis történeti adat a losonezi csatához“ Soós Béla VIII. osztálybeli tanuló. — 8. „Márczius 15,“ Zalai Somától, szavalta Hreckska László VII. osztálybeli tanuló. — 9. Énekkar. — 10. A lengyelek részvéte szabadságharcunkban Kratochvila Vendel VIII. osztálybeli tanuló. — 11. „Márczius 15-én“ alkalmi költemény Kishonthy Ákos VIII. osztálybeli tanuló. — 12. „Rendületlenül“ Arany Jánostól, szavalta Demeter István VIII. osztálybeli tanuló. — 13. Párhuzamos vonások a magyar és a nagy francia forradalomban. (Az utóbbi századik évfordulója alkalmából). Sárkány Imre tanártól. — 14. Énekkar. — Ez ünnepély a megyeház dísztermében tartott meg, melyet Bornemisza László alispán készséggel volt kegyes átengedni az említett célra, miért fogadja e helyen is őszinte köszönetünket!

A társulat az iskolai év tolytán márczius 7-ikén a „Tomba szobor“ és tanári nyugdíj intézet javára színielőadást tartott, melyet az elnök gyásza miatt Vozáry Gyula tanár ur volt szives szakértelemmel és kitartó buzgalommal rendezni, miért kiváló köszönetet érdemel, melyet e helyen is tolmácsolni kedves kötelességünknek ismerünk. De köszönetet érdemelnek Kálniczky Vilma, Kishonthy Anna, Madarász Anna és Soós Margit kisasszonyok is, kik ügyes játékokkal lehetővé tették, hogy az ifjuság nemes célját a közönség teljes meglegedésére érhesse el. — Az előadás tiszta jövedelme 130 frt 46 kr. mely összeg a két jótékonycél között egyenlően osztott meg.

A rendes üléseken 1—2 tag szavalt és ismertetett egy-egy jelesebb munkát, s ezeken olvastuk fel a titkári hivatalhoz beérkezett műveket s bírálatokat. — A szavalatok közül megdicsértetett 15, az elemzések közül emlékkönyvbe vétetett 6, megdicsértetett 7. A művek közül a székfoglaló beszédekkel együtt emlékkönyvbe jött 5, megdicsértetett 10, méltányoltatott 10, a bírálatok közül 14 részesült dicséretben.

A tanári kar által kitűzött pályakérdésekre 9 pályamunka érkezett, u. m.: 4 tanulmány, 3 beszély, 1 színmű és 1 ballada. A társulati első díjat 6 frt, nyerte Juhász László VIII. oszt. tanuló „A görög és római harezjátékok“ című értekezése. A Jánosdeák Andrásné által fia László emlékére tett alapítvány kamatainak egyik felét (5 frt) Kishonthy Ákos VIII. oszt. tanulónak „Arany János örült alakjai“ című tanulmánya, a másik felét (5 frt) Juhász Lászlónak beszélye, „A főnyeremény.“ A Szabó Márton-féle alapítvány

kamatát (5 frt) nyerte Soós Béla VIII. oszt. tanuló értekezése a következő tételről: „Mely gymnasiumi tantárgyak fejlesztik leginkább itélő tehetségünket s mily mérvben?” — A Fülep Béla emlékére tett alapítvány kamatát (4 frt 50 kr.) Juhász Lászlónak „A zsigori” című beszélye nyerte. — A társulati második (3 frtot) Szabó László VII. oszt. tanulóknak színműve érdemelte ki. — Ezekon kívül dicséretben részesítették a bírálók Demeter István VIII-ik és Baksay Dezső VII-ik oszt. tanulók műveit. A bíráló-bizottság alantirt elnökön kívül dr. Veres Samu és Vozári Gyula tanárokból állott.

A társulatnak volt 27 rendes és 29 pátoló tagja.

Vagyona: 170 frt 75 kr.

Bodor István, elnök.

b) Ifjusági gyámintézet.

Ifj. gyámintézetünk ezen isk. évben 15-ik évét töltötte be. Ez évben begyült adományok a következők: I. osztályban 5 frt 51 kr., II. o. 4 frt 97 kr., III. o. 3 frt 75 kr., IV. o. 3 frt 01 kr., V. o. 2 frt 29 kr., VI. o. 1 frt 81., VII. o. 1 frt 73 kr., VIII. o. 1 frt 50 kr., Ehhez csatolva 29 kr. maradványt a mult iskolai évről és 9 kr. kamatot, a teljes bevétel 24 frt 95 kr. Ez összeget a tanári kar következő nemes czélokra osztotta szét: a gömöri ev. ref. egyházmegyei gyámoldának 8 frt., az e. e. e. gyámintézetnek 7 frt., Leopoldiumra 1 frt., budapesti prot. árvaháznaak 3 frt., helybeli tanári nyugdíjintézetünknek 5 frt., összesen 24 frt., a többi részint postaköltségre, részint a jövő év számlájára rendeltetvén.

E mellett megemlítem, hogy ifjuságunk ezenkívül is áldozott jótékony és kegyeletes czélokra u. m. a rozsnyói kerületi ev. árvaházra 7 frt 2 kr., a kolozsvári Mátyás szoborra 15 frt 10 kr., s két izben koszorura iskolánk halottainak koporsójára.

Adja Isten, hogy az életbe kilépve is, kiki tehetsége szerint, folytassa a nemes áldozatkészség gyakorlását!

Sárkány Imre, az i. gy. i. elnöke.

X.

Tápitézet.

A tápitézetbe a főgymnasium bármely rendes tanulója hitfelekezeti külömbiség nélkül fölvéttetik, ha a kellő díjat félévénként az intézet gondnokánál előlegesen befizeti. Szegénysorsu de szorgalmas és jómagaviseletü növendékek díjelengedésben is részesül-

hetnek, ami azonban csak az ebédre vonatkozhatik, ha ez iránt hitteles vagyontalansági és az előző tanévről jó eredményt feltüntető iskolai bizonyítvánnyal ellátott kérvényeiket főgymnasiumi igazgatóságunkhoz legkésőbb augusztus hó 15-ik napjáig beküldik. De hogy minél többen ily kedvezményben részesülhessenek, intézetünk évről-évre mindkét prot. felekezetü lelkes közönségünk s minden nemes tanügybaráthoz bizalommal fordul és pártfogását, áldozatkészségét legnagyobb hálával fogadja. — Örvedetes tény gyanánt ugyanis felemlíthetjük, hogy intézetünk ezen jótékony éltető forrása eddig még sohasem apadt ki. Mert nemcsak városunk, megyénk, de hazánk legtávolabb eső részeiben is találkozik számos pártfogó, ki meleg rokonszenvét ezen egyetlen egyesült prot. főgymnasium iránt épen ez által mutatja ki, hogy jól szervezett tápitézetéről kegyesen megemlékszik és ezt gyakran hosszú évek során hathatósan segélyzi, gyámolítja.

Az ellátási díj egy egész iskolai évre ebédért 26 frt, vacsoraért 16 frt és evőeszközök használatáért 40 kr., összesen tehát 42 frt 40 kr.

Ebédre kapnak a tanulók marhahus levest, $\frac{1}{7}$ kgr. hust, külön sűrű ételt, ünnep- és vasárnapokon sült marha hust, egyszer turós galuskát és $\frac{1}{4}$ kgr. naponta süttött friss kenyeret; vacsorára pedig elegendő főzeléket, egyszer turós galuskát, kétszer gulyás hust, egyszer marhahust és fejenként ismét $\frac{1}{4}$ kgr. kenyeret.

A tápitézetbe ez idén 70 tanuló vétetett föl, 6-tal több mint az előző évben. Ezek közül csak három nem járt vacsorára, a többi ebédet és vacsorát is elfogadott. Ebéddíjmentes volt 6 tanuló, 6 frtot fizetett egy, 8 frtot szintén egy, 10 frtot 3, 14 frtot egy, 16 frtot 4, 18 frtot egy, 20 frt 13 és így 31 tanuló 384 frt kedvezményben részesült.

A mult 1887/8-ik tanévben kérvényezés utján bejött 689 frt 14 kr, tápdíjakból 2218 frt 60 kr. Élelmezésre kiadatott 2280 frt 2 kr., vegyes 537 frt 55 kr.

A tápitézet jötevői közt különösen kiemelendő a helybeli „takarékpénztár” és a „gömörmegyei nép- és iparbank,” az előbbi ugyanis 20 frttal, az utóbbi 10 frttal gyarapította alaptökéjét. A kérvényezett összeghez jelentékenyeb adománnyal járult: Rimaszombat városa 6 frt, Dapsy Vilmos ur ő méllósága 5 frt, dr. Senka József orvos ur Kassán 5 frt, Nyiregyháza városa 5 frt, báró Podmaniczky Géza ur Nyír-Baktán 5 frt, Solymosy László ur Nagylószon 5 frt, özv. Sárkány Jánosné es Sárkány József ur Kis-Kő-

rösön 8 frt. A Miklovics György-féle alapítvány kamataiból, mint hogy ez idén Szent-György napja a husvétii szünidőre esett, május 2-án ünnepélyes vendégségben részesült a tápintézeti ifjuság. Kálmán János és József derék mészárosaink a marhahusnak kilóját mindig 30 kron számitották az intézetnek, ugyszintén Kondék József, helybeli sütő-mester, a kenyérnek kilóját az egész éven át $8\frac{1}{8}$ kron szolgáltatva ki. — Mindazon lelkesjőtevők, kik a szegényebb sorsu tanulók ezen valóban üdvös intézménye iránt szives áldozatkészgükkal annyi meleg részvétet tanusítanak, fogadják e helyütt is őszinte hálás köszönetünket! Polnis János, tápint. gondnok.

XI.

Tanári nyugdíjintézet és segélyző egyesület

Zsenge intézményünk évről évre mind jobban gyarapodik. Ez idő szerint ugy a rendes befizetések, mint a rendkívüli adományokon felül a tőke kamata is az alap erősbödésére szolgál és hogy az gyarapodjék és erősbödjék, felette kívánatos, — mert benne és általa látjuk a jövőben iskolánk felvirágzásának egyik hatalmas biztosítékát. A tanügyi kormány miként a multban ígérte, ugy a jelenben is igéri, a felekezeti tanárok nyugdíj kérdésének mielőbbi eldöntését; ámde mi nem merünk összetett kézzel várni, és reménykedni, — mert a magas kormány eme nemes törekvését véletlen esélyek, háboru vagy deficit ismét megghiusithatja, hanem az igazgató-választmány a tanári karral egyesülve ezentul is teljes erővel törekszik egy saját nyugdíj és segélyző alap létrehozásán. Tudjuk jól, évek, sőt évtizedek érlelik meg majd intézményünket, — de a jelenben működő tanférfiak közül az idősebbeknek is nyugt némi vigaszt annak tapasztalása, hogy öreg napjaikra némimé segélyre már ők is számithatnak. Az 1888-ik évben alaptőkénk több mint ezer forinttal gyarapodott, — legfőbb törekvésünk, hogy a tőke növekedésének eme mértéke a jövőben se száljon alá. — Az első években $3\frac{1}{2}$ évre volt szükségünk, hogy alaptőkénket 1000 frtra felvigyük, — ime most a 7-ik évben egy év alatt nagyobb sikert értünk el, mint a kezdő negyedfél év alatt, — Vajha a következő évek is ily örvendetes gyarapodásról tehetnének tanubizonyságot.

Az 1888—89 ik tanévről is mutathatunk fel jótékony adományokat. És pedig: Diószeghy Zsigmondné 2 frt, — egy szüle dr.

Veres Soma tanár után 5 frt, — ms. s főt. Kún Bertalan ev. ref. püspök egy helybelinek dispens-diját 15 frt, — a gömörmegeyi ev. ref. egyházak gyűjtésből 2 frt 40 kr., — tanuló ifjuságunk 7-ik és 8 ik oszt. növendékei általa Tompa Mihály szobra és nyugdíjintézetünk javára rendezett színelőadás jövedelmének fele részét 65 frt 75 krt, ugyanazok táncmulatságok tiszta jövedelmét 16 frt 29 kr, a tanuló ifjuság egy alkalommal 12 frtot, az ifjusági gyámintézet 5 frtot, egy szüle a vizsgálatok után 2 frt, Baksay István veterán kartársunk annak öröme, hogy a jelen évi érettségi vizsgálatunk, a fentebb leirt kimutatás szerint, igen szép eredményt tüntetett fel, 100 frt adománnyal-, Kishonthy Gyula ügyvéd ur pedig az iskola iránt érzett jóindulatát kifejezni ohajtván, most, midőn fia az érettségi vizsgálat sikeres letevésével abban tanpályáját bevégezte, szintén 100 frt adománnyal gyarapította zsenge intézményünket, a helybeli takarékpénztár ugyanazon célra 50 frtot adományozott. A tanári nyugalomdíjintézet és segélyző egyesület e szerint a lefolyt évben 375 frt 44 kr. jótékony adományban részesült.

Ígéretét birjuk a helybeli nőegyletnek, miszerint intézményünk fejlesztése érdekében a magok részéről is mozgalmat indítanak s a körülmények szerint hangverseny, társasvacsora vagy tombolával összekötött táncmulatság rendezése által járulnak intézményünk fejlesztéséhez.

Kedves kötelességünknek ismerjük, hogy nevezett jőtevőinknek iskolánk hálás köszönetét e helyen is kifejezzük s egyuttal ugy az ő, mint a szülők jóakaratu támogatásába ajánljuk továbbra is nyugdíjintézményünket.

XII.

Tanuló ifjuság névsora.

I. Osztály.

- 1 Absalon Lajos, ev. ág. Matheócz, Szepesmegye.
- 2 Absalon Vilmos, ev. ág. Matheócz, Szepesmegye.
- 3 Asztalos Ferencz, ev. ref. Heőpapi, Borsodmegye.
- 4 Berger Adolf, izr. Rima-Zsaluzsány, Gömörmegye.
- 5 Bogár Ármin, izr. Esztrény, Gömörmegye.
- 6 Bugsch Árpád, ev. ág. Sztrázsa, Szepesmegye.
- 7 Csizy Elemér, ev. ref. Simonyi, Gömörmegye.
- 8 Cziner Zoltán, izr. Heves, Hevesmegye.
- 9 Dienes Gyula, ev. ref. Velezd, Borsodmegye.
- 10 Dolnyan Sámuel, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 11 Draskóczy Márton, ev. ág. Ilonhalma, Gömörmegye.
- 12 Engler János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 13 Gelb Mór, izr. Jánok, Abaujmegye.
- 14 Gottlieb Ármin, izr. F.-Balog, Gömörmegye.
- 15 Groó Béla, ev. ág. Rimaszombat.
- 16 Győry György, ev. ref. Szútor, Gömörmegye.
- 17 Gyuris Samu, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 18 Hänrich Ferencz, róm. kath. Rimaszombat.
- 19 Hevessy Pál, ev. ág. Poszoba, Gömörmegye.
- 20 Holländer László, róm. kath. Rimaszombat.
- 21 Hollécy Rezső, ev. ág. Lipese, Zólyommegye.
- 22 Juhász Dezső, ev. ref. Gortva-Kisfalud, Gömörmegye.
- 23 Kahle Elemér, róm. kath. Miskolecz, Borsodmegye.
- 24 Keszler László, róm. kath. Rimaszombat.
- 25 Kobialka Mihály, ev. ág. Toporecz, Szepesmegye.
- 26 Kossuth László, ev. ág. Csiz, Gömörmegye.
- 27 Kozák István, róm. kath. Rimaszombat.

- 28 Kubinyi Zoltán, ev. ág. Czövegfa, Gömörmegye.
- 29 Kuchta Pál, ág. ev. Tiszolcz, Gömörmegye.
- 30 Leffler Andor, ev. ág. Rimaszombat.
- 31 Lehoczky Márton, ev. ág. Liptó-Sz.-Miklós, Liptómegye.
- 32 Lőkös Sándor, ev. ref. Aggtelek, Gömörmegye.
- 33 Markoviczky Lajos, ev. ág. Markovicz, Turóczmegye.
- 34 Matos Barna, ev. ref. Csiz, Gömörmegye.
- 35 Németh Géza, róm. kath. Rimaszombat.
- 36 Neuman Albert, izr. Losonecz, Nógrádmegye.
- 37 Osváth Béla, ev. ref. Ragály, Gömörmegye.
- 38 Pater Károly, ev. ág. Nagy-Szalók, Szepesmegye.
- 39 Percz József, ev. ref. Rimaszombat.
- 40 Plauka István, ev. ág. Feled, Gömörmegye.
- 41 Ruszkay Gyula, ev. ref. Jánosi, Gömörmegye.
- 42 Schweitzer Miksa, izr. Salgó-Tarján, Nógrádmegye.
- 43 Schweitzer Sándor, izr. Salgó-Tarján, Nógrádmegye.
- 44 Simon Lajos, róm. kath. Cserépvárallya, Nógrádmegye.
- 45 Sivara Mihály, ev. ág. Likér, Gömörmegye.
- 46 Skrovina András, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 47 Steiner József, izr. Balassa-Gyarmat, Nógrádmegye.
- 48 Szabó Lajos, ev. ref. Rimaszombat.
- 49 Szivák Emil, ev. ág. Turcsok, Gömörmegye.
- 50 Szlabeczius János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 51 Szudor János, ev. ág. Nyustya, Gömörmegye.
- 52 Tomesz János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 53 Tóth Kálmán, ev. ref. Nyirbogdány, Szabolcsmegye.
- 54 Törköly József, ev. ág. Rimaszombat.
- 55 Ujagh Árpád, ev. ág. Merény, Szepesmegye.
- 56 Wikoukál Béla, róm. kath. Kassa, Abaujmegye.
- 57 Vlacho Béla, ev. ág. Ispánmező, Gömörmegye.
- 58 Westhoff Károly, ev. ág. Nándorhuta, Gömörmegye.
- 59 **Magántanulók:** Bún Bálint, róm. kath. Dobóca, Gömörm.
- 60 " Sachs Mór, izr. T.-Sz.-Márton, Turóczm.

II. osztály.

- 1 Ádám József, izr. Rimaszombat.
- 2 Asztalos Gyula, ev. ref. Heőpapi, Borsodm.
- 3 Básthy Lajos, ev. ref. Baraczi pusztá, Gömörm.

- 4 Batta Bertalan, ev. ref. Zádorfala, Gömörm.
- 5 Beniács Fedor, ev. ág. Liptó-Szentmiklós, Liptóm.
- 6 Borsody Károly, ev. ág. Rimaszombat.
- 7 Braun Gyula, izr. Dété, Gömörm.
- 8 Büchler Gyula, izr. Füle, Nógrádm.
- 9 Csipka János, ev. ág. Kokova, Gömörm.
- 10 Engler Lajos, ev. ág. Klenócz, Gömörm.
- 11 Fábry Zoltán, ev. ág. Rimaszombat.
- 12 Fabriczius János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyomm.
- 13 Fáy Antal, róm. kath. Serke, Gömörm.
- 14 Fövenyessy Béla, ev. ref. Sajó-Velezd, Borsodm.
- 15 Hennyey László, ev. ref. Rimaszombat.
- 16 Hoffman Sándor, izr. Losonez, Nógrádm. Kimaradt.
- 17 Homolya Sámuel, ev. ág. Dúza, Gömörm.
- 18 Herváth Gyula, róm. kath. Osgyán, Gömörm.
- 19 Hubay Kálmán, ev. ref. Rimaszombat.
- 20 Institőrész Endre, ev. ág. Rimaszombat.
- 21 Jánik Elemér, róm. kath. Chisnóviz, Gömörm.
- 22 Járossi Mihály, ev. ág. Tamásfala, Gömörm.
- 23 Jeszenszky Fedor, ev. ág. Túrócz-Sz.-Márton, Túróczm.
- 24 Kalchbrenner Hugó, ev. ág. Helpa, Gömörm.
- 25 Kaszper László, ev. ref. Rimaszombat.
- 26 Konsek Ferencz, ev. ág. Apátfala, Trencsénm.
- 27 Konsek Károly, ev. ág. Apátfala, Trencsénm.
- 28 Lévay József, ev. ref. Rimaszombat.
- 29 Lojko Lajos, ev. ref. Rimaszombat.
- 30 Lusztig Sándor, izr. Feled, Gömörm.
- 31 Marczell Béla, ev. ág. Dunaföldvár, Tolnam.
- 32 Marzell Gyula, ev. ág. Dunaföldvár, Tolnam.
- 33 Müller Béla, róm. kath. Rimaszombat.
- 34 Némedi Sándor, ev. ref. Dédes, Borsodm.
- 35 Neuman Aladár, izr. Kokova, Gömörm.
- 36 Papp Dezső, ev. ref. Rimaszombat.
- 37 Rábely Miklós, róm. kath. Rimaszombat.
- 38 Róth Gyula, ev. ref. Rimaszombat.
- 39 Simko Gusztáv, róm. kath. Rimaszombat.
- 40 Soós József, ev. ref. Rimaszombat.
- 41 Skrovina András, ág. ev. Breznóbánya, Zólyomm.
- 42 Szakall Miklós, ev. ref. Pusztamoldvány, Somogym.
- 43 Szigyártó Gyula, róm. kath. Tamásfala, Gömörm.

- 44 Stelkovits György, róm. kath. Hangony, Gömörm.
- 45 Török Kálmán, ev. ref. Pelsőz, Gömörm.
- 46 Uthy Béla, róm. kath. Szentersébet, Hevesm.
- 47 Volko Gyula, ev. ág. Pozsony, Pozsonym.
- 48 Wiesinger Frigyes, ev. ág. Nagyszombat, Pozsonym.
- 49 Zibrin András, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommegye.
- 50 **Magántanulók:** Hevessy Béla, ev. ág. Füge, Gömörm.
- 51 „ Verseggy István, r. kath. Zabzó, Gömörm.

III. osztály.

- 1 Angyal Sándor, izr. Rimaszombat.
- 2 Botta Pál, róm. kath. Gottesberg, Poroszország.
- 3 Dráskóczy Gábor, ev. ág. Nasztraly, Gömörmege.
- 4 Duchony Sándor, ev. ág. Zelene, Nógrádmegye.
- 5 Fövenyessy Bertalan, ev. ref. S.-Velezd, Borsodmegye.
- 6 Gelle Barna, ev. ref. Rimaszombat.
- 7 Glauf Pál, ev. ág. Rimaszombat.
- 8 Holics Béla, róm. kath. Zelene, Nógrádmegye.
- 9 Horváth Lajos, ev. ref. Putnok, Gömörmege.
- 10 Hubay Béla, ev. ref. Putnok, Gömörmege.
- 11 Kehler Gyula, ev. ág. Matheócz, Szepesmegye.
- 12 Koós Mihály, ev. ref. Alsófal, Gömörm.
- 13 Kolláth Gyula, ev. ref. Putnok, Gömörmege.
- 14 Langhoffer Pál, ev. ág. Ispánmező, Gömörm.
- 15 Lenkey László, ev. ref. Rozsnyó, Gömörm. meghalt.
- 16 Liszka Károly, ev. ág. Rimaszombat.
- 17 Liuba Livius, gör. n. egy.
- 18 Mersitz Géza, róm. kath. Nádasd, Borsodm. kimaradt.
- 19 Nagy Lajos, ev. ref. N.-Szalatna, Zólyomm.
- 20 Neszl Alajos, róm. kath. Osgyán, Gömörm.
- 21 Pongó Mihály, ev. ref. Runya, Gömörm.
- 22 Raisz Dezső, ev. ág. Kézsmárk, Szepesm.
- 23 Seidner Mór, izr. Zlatnó, Nógrádm.
- 34 Spanko Rudolf, ev. ág. Nyústya, Gömörm.
- 35 Szakall Kálmán, ev. ref. P.-Molvány, Somogym.
- 36 Széplaky Gyula, ev. ref. Rimaszombat.
- 27 Szlopovszky Károly, ev. ág. Kokova, Gömörm.
- 28 Szontagh László, ev. ág. Ploszkó, Gömörm.
- 29 Weinfeld Andor, izr. Rimaszombat.

- 30 Zatykó János, ev. ág. Czinobánya, Nógrádm.
- 31 Ziman Ede, ev. ág. Hrussó, Gömörm.
32. Glatler Béla, izr. Rimaszécs. Gömörm. (kimaradt).

IV. osztály.

- 1 Barányi György, ev. ág. Rimaszombat.
- 2 Báthory Andor, ev. ref. Rimaszombat.
- 3 Bendik János, ev. ág. Szeleze, Gömörm.
- 4 Bodor Dezső, ev. ref. Rimaszombat.
- 5 Bródy Henrik, izr. Osgyán, Gömörmege.
- 6 Fajnos Vladimir, ev. ág. Szenicz, Nyitram.
- 7 Fáy Barnabás, r. kath. Serke, Gömörm. Meghalt.
- 8 Husek Gyula, r. kath. Rimaszombat.
- 9 Jávorszky Imre, r. kath. Harkács, Gömörm.
- 10 Jeszenszky János, ev. ág. T.-Szt-Márton, Turóczm.
- 11 Keszler István, r. kath. Rimaszombat.
- 12 Kohuth János, ev. ág. T.-Szt-Márton, Turóczm.
- 13 Komlóssi Gyula, r. kath. Rimaszombat.
- 14 Kovács László, ev. ref. Imola, Gömörm.
- 15 Krémer Miksa, izr. Breznóbánya, Zólyomm.
- 16 Loisch János, ev. ág. Leibitz, Szepesm.
- 17 Lőrincz Károly, ev. ág. Jánosi, Gömörm.
- 18 Marczell Kornél, ev. ág. Mohács.
- 19 Markus Miksa, izr. Ispánmező, Gömörm.
- 20 Novek Béla, r. kath. Uj-Antalvölgy, Gömörm.
- 21 Okolicsányi János, ev. ág. Ráhó, Gömörm.
- 22 Osgyáni István, ev. ref. Rimaszombat.
- 23 Schweitzer Arthur, izr. Salgó-Tarján, Nógrádm.
- 24 Seres Barna, ev. ref. Martonfalva, Gömörmege.
- 25 Szabó Elemér, ev. ref. Rimaszombat.
- 26 Szalagyi Egyed, ev. ág. Toporez, Szepesm.
- 27 Szlabiezius Samu, ev. ág. Breznóbánya, Zólyomm.
- 28 Török László, ev. ág. Rimabrézó, Gömörm.
- 29 Törköly László, ev. ág. Rimaszombat.
- 30 Turny Ákos, r. kath. Rimaszombat.
- 31 Vajsada Dezső, r. kath. Osgyán, Gömörmege.
- 32 Vinis Vilmos, ev. ref. Rimaszombat.
- 33 Zaehar Gusztáv, ev. ág. Rimaszombat.

V. osztály.

- 1 Asztalos Kálmán, ev. ref. Heves, Hevesmege.
- 2 Baksay József, ev. ref. Rimaszombat.
- 3 Borbás Béla, r. kath. D.-Horváth, Borgodm. (kimaradt.)
- 4 Fajnor Iván, ev. ág. Szenicze, Nyitramege.
- 5 Guhr Mihály, ev. ág. Nagy-Szalók, Szepesmege.
- 6 Hegedüs Lajos, ev. ref. Krakkó puszta, Nógrádm.
- 7 Hoselitz Gyula, izr. Nyitra-Zsombokrét, Nyitram.
- 8 Katona István, ev. ref. Rimaszombat.
- 9 Kieska Antal, ev. ág. Klenócz, Gömörm. (meghalt).
- 10 Kosztra János, ev. ág. Rimaszombat.
- 11 Krno Lodomér, ev. ág. Cserencsény, Gömörmege.
- 12 Pivko Vladimir, ev. ág. T.-Szt-Márton, Turóczm.
- 13 Puschmann Frigyes, r. kath. Badin, Zólyomm.
- 14 Schweitzer Jenő, izr. Salgó-Tarján, Nógrádm.
- 15 Szerényi Géza, ev. ág. Pelsücz-Ardó, Gömörm.
- 16 Szoboszlai Géza, ev. ref. Betlér, Gömörm.
- 17 Vineze István, ev. ág. Osgyán, Gömörm.
- 18 Viesinger Károly, ev. ág. Bazin, Pozsonym.

VI. osztály.

- 1 Ablonczy Pál, ev. ref. Kelemér, Gömörm.
- 2 Bazovszki Lajos, ev. ág. Závada, Nógrádm.
- 3 Dobrik Lajos, ev. ref. Szendrő, Borsodm.
- 4 Holub Bohumil, ev. ág. Nagy-Rőcze, Gömörm.
- 5 Kohn Miksa, izr. Varbócz, Gömörm.
- 6 Kovács László, ev. ref. Rimaszombat.
- 7 Ladányi Béla, r. kath. Kassa, Abaujmm.
- 8 Müller Lajos, r. kath. Miskolez, Borsodm.
- 9 Pál Gyula, ev. ref. Dédes, Borsodm.
- 10 Pollák János, róm. kath. Alsó-Kubin, Árvamege.
- 11 Schweitzer Gyula, Salgó-Tarján, Nógrádm.
- 12 Vinis Viktor, ev. ref. Rimaszombat.
- 13 Vitályos József, ev. ref. Felső-Balog, Gömörm.
14. **Magántanuló** : Neuman Oszkár, izr. Komárom, Komáromm.

30 Zatykó János, ev. ág. Czing'
 31 Ziman Ede, ev. ág. Hrus'
 32. Glatter Béla, izr. Rim

8. osztály.

1 Barányi Géza, Árva-
 2 Báthory István, Nógrád-
 3 Benyó Géza, Nógrád-
 4 Benyó Géza, Nógrád-
 5 Benyó Géza, Nógrád-
 6 Benyó Géza, Nógrád-
 7 Benyó Géza, Nógrád-
 8 Benyó Géza, Nógrád-
 9 Benyó Géza, Nógrád-
 10 Benyó Géza, Nógrád-
 11 Benyó Géza, Nógrád-
 12 Benyó Géza, Nógrád-

VIII. osztály.

- 1 Benyó Géza, ev. ref. Rimaszombat.
- 2 Demeter István, ev. ref. A.-Bátka, Gömörmegye.
- 3 Dobsinszky Lajos, ev. ág. Derencsény, Gömörmegye.
- 4 Juhász László, ev. ref. Szalócz, Gömörmegye.
- 5 Kishonthy Ákos, róm. kath. Rimaszombat.
- 6 Korányi György, ev. ág. A.-Kubin, Árva megye.
- 7 Kratochvila Vendel, róm. kath. A.-Zubric, Árva megye.
- 8 Noga János, róm. kath. Rimaszombat.
- 9 Smidt Sándor, ev. ág. Lőkősháza, Gömörmegye.
- 10 Soós Béla, ev. ref. Rimaszombat.
- 11 Szilávik Ádám, ev. ág. Lubina
- 12 Szojka Gyula, ev. ág. Szécsény. Nógrád megye.

Holich Zsigmond. róm. kath. Kokova Gömörmegye. a nm.
 m. kir. közoktatásügyi kormány engedélye alapján a 7-ik és 8-ik
 osztályból írásbeli és szóbeli vizsgálatot tett 1889 Nov. 22. és
 23-ik napjain.

Demeter Miklós izr. Rozsnyó, Gömörmegye, miniszteri enge-
 délyvel a 7-ik osztályból vizsgázni fog.

XIII. A z i n t é z e t s t a t i s z t i k á j a .

Osztály	A tanulóknak száma							Vallása			Anyanyelv				Honossága			Szülők polg. állása						Összesen	
	Bejegyzett magántanuló	Időközben kilépett	Meghalt	Vizsgálatot nem tett	Ezek közül ismétlők	A tanév végével maradt	Beiratott	Bv. ref. vallásu	Bv. ág. vallásu	Római katolikus	Görög keleti	Izraelita	Magyar	Német	Tót	Román	Helybéli	Megyebéli	Más megyebéli	Önálló értelmiség	Önálló iparos, kereskedő	Allami v. közs. tisztviselő	Magán tisztviselők		Munkás és személyes szolgálatot tevők
I.	2	—	—	1	3	59	60	12	9	10	41	6	13	—	—	10	22	28	28	4	9	17	3	1	
II.	2	1	—	—	4	50	51	15	10	6	39	1	10	—	—	15	18	18	18	5	6	9	2	2	
III.	—	1	—	—	1	30	32	11	4	4	21	3	7	1	—	6	14	12	12	3	10	11	2	1	
IV.	—	—	—	—	—	32	33	7	8	2	26	2	5	—	—	12	12	9	9	11	2	5	2	—	
V.	—	—	—	—	—	16	18	5	2	2	11	2	5	—	—	3	5	10	10	5	1	3	3	1	
VI.	1	—	—	—	1	14	14	6	2	3	11	—	3	—	—	2	4	8	8	4	1	5	4	—	
VII.	1	—	—	—	1	15	16	5	3	8	12	2	2	—	—	5	6	5	5	4	1	5	3	—	
VIII.	—	—	—	—	—	12	12	4	5	—	8	—	4	—	—	4	4	4	4	5	1	3	2	2	
Összesen	236	6	4	3	210	228	236	65	94	47	129	169	16	49	1	57	85	94	94	41	24	88	55	14	7

VII. osztály.

- 1 Baksay Dezső, ev. ref. Rimaszombat.
- 2 Csapó János, ev. ref. Rimaszombat.
- 3 Csesznok Pál, ev. ref. Rimaszombat.
- 4 Glózer Rezső, róm. kath. Nyustya, Gömörmegye.
- 5 Hajso Gusztáv, ev. ág. Dúza, Gömörmegye.
- 6 Hrecska László, róm. kath. Rimaszombat.
- 7 Horváth Kálmán, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.
- 8 Jaczko Pál, ev. ág. Poprád, Szepesmegye.
- 9 Klaesko József, róm. kath. Várgede, Gömörm.
- 10 Kovalik János, róm. kath. Námeszto, Árvam.
- 11 Kun László, ev. ref. Szirák, Nógrádm.
- 12 Mersitz Lajos, róm. kath. Nagy-Rőeze, Gömörm.
- 13 Szabó László, ev. ref. Kemeese, Szabolcsm.
- 14 Szarvasy Gyula, róm. kath. Debreczen, Hajdum.
- 15 Szomor Dezső, ev. ág. Rimaszombat.

VIII. osztály.

- 1 Benyo Géza, ev. ref. Rimaszombat.
- 2 Demeter István, ev. ref. A.-Bátka, Gömörmegye.
- 3 Dobsinszky Lajos, ev. ág. Derencsény, Gömörmegye.
- 4 Juhász László, ev. ref. Szalóez, Gömörmegye.
- 5 Kishonthy Ákos, róm. kath. Rimaszombat.
- 6 Korányi György, ev. ág. A.-Kubin, Árvamegye.
- 7 Kratochvila Vendel, róm. kath. A.-Zubric, Árvamegye.
- 8 Noga János, róm. kath. Rimaszombat.
- 9 Smidt Sándor, ev. ág. Lőkősháza, Gömörmegye.
- 10 Soós Béla, ev. ref. Rimaszombat.
- 11 Szlávik Ádám, ev. ág. Lubina
- 12 Szojka Gyula, ev. ág. Szécsény. Nógrádmegye.

Holich Zsigmond. róm. kath. Kokova Gömörmegye. a nm. m. kir. közoktatásügyi kormány engedélye alapján a 7-ik és 8-ik osztályból írásbeli és szóbeli vizsgálatot tett 1889 Nov. 22. és 23-ik napjain.

Demeter Miklós izr. Rozsnyó, Gömörmegye, miniszteri engedéllyel a 7-ik osztályból vizsgázni fog.

XIII. A z i n t é z e t s t a t i s z t i k á j a .

Osztály	A tanulók száma										Vallása			Anyanyelv				Honossága			Szülők polg. állása						Összesen
	Beiratott	Befegyzett magántanuló	Időközben kilépett	Meghalt	Vizsgálatot nem tett	Ezek közül ismétlők	A tanév végével maradt	Ev. ref. vallásn	Ev. ág. vallásn	Római katolikusk	Görög keleti	Izraelita	Magyar	Német	Tót	Román	Hellybéli	Megyebéli	Más megyebéli	Önálló értelmiség	Önálló östernelők	Önálló iparos, kereskedő	Állami v. közs. tisztviselő	Magán tisztviselők	Munkás és személyes szolgálatot tevők		
I.	60	2	—	—	1	3	59	1229	9	—	10	41	6	13	—	—	10	22	28	4	9	25	17	3	1		
II.	51	2	1	—	—	4	50	1520	10	—	6	39	1	10	—	—	15	18	18	5	6	27	9	2	2		
III.	32	—	1	1	—	1	30	1112	4	1	4	21	3	7	1	—	6	14	12	3	3	10	11	2	1		
IV.	33	—	—	1	—	—	32	714	8	—	2	26	2	5	—	—	12	12	9	11	2	12	5	—	—		
V.	18	—	—	1	—	—	16	592	2	—	4	11	2	5	—	—	3	5	10	5	1	3	3	3	1		
VI.	14	1	—	—	—	1	14	623	—	—	—	11	—	3	—	—	2	4	8	4	1	5	4	—	—		
VII.	16	1	1	—	—	1	15	538	8	—	—	12	2	2	—	—	5	6	5	4	1	5	3	2	—		
VIII.	12	—	—	—	—	—	12	453	—	—	—	8	—	4	—	—	4	4	4	5	1	1	1	3	2		
	236	6	4	3	210	228	6594	47	129	169	16	49	1	57	85	94	41	24	88	55	14	7					

Osztály	A tanulók életkora											Összesen	
	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		Idősebb
	é v e s												
I.	1	24	13	19	3	—	—	—	—	—	—	60	
II.	—	—	20	12	16	3	—	—	—	—	—	51	
III.	—	—	1	5	18	3	4	—	—	—	—	31	
IV.	—	—	—	—	15	10	7	1	—	—	—	33	
V.	—	—	—	—	2	8	3	4	—	—	1	18	
VI.	—	—	—	—	—	—	6	3	2	3	—	14	
VII.	—	—	—	—	—	—	1	6	4	1	3	15	
VIII.	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	3	12	
Összesen	1	24	34	36	54	24	21	16	9	6	7	234	

XIV.

A jövő 1889—90. tanévre vonatkozó értesítés.

1. A javító és pótvizsgálatok a tanév megkezdése előtt aug. 28—30-ik napjain fognak megtartatni.

2. Azok, kik egy tantárgyból nyertek elégtelen osztályzatot, az igazgatónál tett előleges jelentkezés mellett, — kiknek azonban két tantárgyból van elégtelen osztályzatuk, azok csak azon esetben javíthatnak, — ha erre mt. és főt. Kun Bertalan ev. ref. püspök ur engedélyét felmutatják és pedig mindkét esetben, az 1-ső pontban kijelölt időben. A két tantárgyból bukottak kérvényeiket akár egyenesen nevezett püspök urhoz Miskolcra aug. 15 ig felterjeszhetik, — akár előbb, de mindenesetre augusztus 1-ig, az iskola igazgatóságához beküldik. Mivel a kérvények rendesen az igazgatóságához küldetnek vissza, a t. szülék csak azon esetben kaphatnak külön értesítést, ha a püspöki hivatal nem engedi meg gyermekeiknek a javító vizsgálatot. Ha tehát ily külön értesítést nem kaptak, a kijelölt időben, nyugodtan hozhatják vagy küldhetik gyermekeiket javító vizsgálatra.

3. A jövő tanév szeptember hó 1-én veszi kezdetét, és pedig 1—3-án eszközöltetnek a beiratások, — 4-én lesz a tanév ünnepélyes megnyitása, — a tanítás 5-én kezdődik. A beírást és főlvételt az igazgató a főgymnasium helyiségében levő irodában eszközli.

Minden tanuló felvételle személyesen és rendszerint atyja, anyja vagy gyámja kíséretében tartozik az igazgatónál jelentkezni.

4. A magokat felvétetni ohajtók tartoznak bemutatni az előző évről szóló rendes bizonyítványukat és ha már 12 évesek, avagy azon kort meghaladták, védhimlő oltási bizonyítványukat. Azon tanulók, kik ez utóbbi bizonyítványukat felmutatni nem képesek, rendes tanulókul föl nem vehetők, — illetőleg azok újra oltásról az igazgató a tanári karral együtt a városi első foku közegészségügyi tanács útján, a törvény értelmében, intézkedni tartozik.

5. Egyik tanintézetből a másikba való átlépés rendszeren csak az év kezdetén történhetik. Ekvözben más tanintézetből jövő tanuló a tanári testület határozata alapján, a változtatás okainak igazolása mellett, vehető csak fel.

6. A tan és tápdij akár egyszerre a beíráskor, akár félévi részletekben fizethető és pedig az első fele szeptember 1-én másik fele február 1-én. Beírási díjt csak az újonnan jött tanulók fizetnek, — egyébként a tandíjon, esetleg a tápdíjon kívül minden tanuló fizet még év végi bizonyítványért 1 frt 15 krt, — az ifjusági könyvtár használatáért pedig 50 krt. Az iskolai díjak az igazgatónál, — a tápdij a tápintézeti gondnoknál fizetendő.

7 Kik a tan vagy tápdíjnak részben vagy egészben való elengedéseért ohajtanak folyamodni, kérvényeiket szülők adókönyve és iskolai bizonyítványuk mellékelése mellett legkésőbb augusztus 15. az igazgatónál adják be, az azontul beadott folyamodások figyelembe nem vehetők.

8. A nem protestans tanulók saját hitfelekezetökbéli hitoktatóktól nyernek a vallástanból oktatást. — A r. kath. tanulók a hitoktatásáért 5 frtot fizetnek az igazgatónál színtén előleges félévi részletekben. Az izraeliták hitoktatásáról maga a hitközség gondoskodik.

9 Minden tanuló az első két évharmad végén értesítőt kap, mely szorgalmát, illetőleg előmenetelét és magaviseletét feltünteti. Ezen értesítő a szülék vagy azok helyettesei által aláírandó s a kelettől számítva 30 nap alatt az osztálytanárnak bemutatandó.

10. Végre a t. szülőknek ajánljuk, hogy gyermekeik elhelyezésénél óvatosak legyenek, — s tanácsoljuk, hogy e részben magokat az igazgatónál, vagy az osztálytanároknál tájékoztassák.